

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΑ΄ • ΤΕΥΧΟΣ 3 • ΜΑΡΤΙΟΣ 2001

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ «ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΕΩΣ» ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου

σελ. 3-6

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ

Άγιου Νικολάου Καβάσιλα

σελ. 7-8

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Κωνσταντίνου Π. Παπαθανασίου

σελ. 9-10

Η ΕΙΚΟΝΑ ΩΣ ΚΑΙΝΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ευσταθίου Κ. Παννή, Θεολόγου-Άγιογράφου

σελ. 11

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Καραϊσαρίδη

σελ. 12-13

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Άρχιμανδρίτου Άγαθαγγέλου Χαραμαντίδη

σελ. 14-15

ΕΝΑΣ ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΛΟΥΣ, ΑΛΛΑ ΠΟΛΥ ΓΝΩΣΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ Α. ΤΟΛΣΤΟΪ, Ο ΟΣΙΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ, Ο ΑΣΚΗΤΗΣ

Μιχαήλ Κ. Μακράκη, Καθηγητού Πανεπιστημίου

σελ. 16-17

ΟΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΕΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ

Πρεσβυτέρας Ευαγγελίας Ανδρεάκη

σελ. 18-20

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Άλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Καθηγητού Πανεπιστημίου

σελ. 21-23

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Ιωάννου Φουντούλη, Καθηγητού Πανεπιστημίου

σελ. 24-25

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

σελ. 26-27

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

σελ. 28

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Άρχιμανδρίτου Χρυσόστομου Τριανταφύλλου

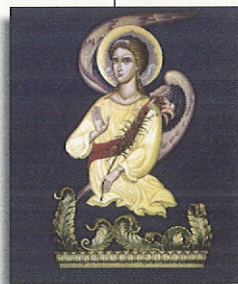
σελ. 29

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

σελ. 30-31

εξοφύλλο

«Άγγελική Άνοιξη»
Έργο του Άγιογράφου
Βλασίου Τσοτσώνη

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο περιοδικό για τους ιερείς

Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.: 72.18.308, Fax: 72.18.336

Διεύθυνση Διαδικτύου της Έκκλησίας

<http://www.ecclesia.gr>

Ήλεκτρονική διεύθυνση:

e-mail: iera-synodos@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

του Άρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Υπό του Κλάδου Εκδόσεων
της Επικοινωνιακής και Μορφωτικής
Υπηρεσίας της Έκκλησίας της Ελλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Άρχιμ. Άγαθάγγελος Χαραμαντίδης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Ευάγγελος Δ. Θεοδώρου

Όμ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών
Τακτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας
των Επιστημών και των Τεχνών

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Ευάγγελος Π. Λέκκος

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Άριστομένης Ματσάγγας, Διδάκτωρ Παν/μίου

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χρήστος Καραγιάννης, Μ.Τh.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΒΕΕ

Άσκληπιου 80, 114 71 Αθήνα

Τηλ. 36.24.728, 36.01.605 - Fax: 36.01.679

web site: www.papanikolaou.gr

Τὸ ζήτημα τῆς «σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως» στὰ σχολεῖα

Τοῦ Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου

β'

Στὴν ὑπόμνησι μερικῶν προϋποθέσεων, ἀρχῶν καὶ αἰτημάτων τῆς ὑγιούς σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως ὡς ἐπιτραπὴ νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἑξῆς:

11. Τὸ ὅτι ἡ κοινωνία ἔχει κατακλυσθῆ ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ «πανσεξουαλισμοῦ» καὶ κινδυνεύει νὰ ἀποσυντεθῆ ἐκ τῆς χρήσεως συχνὰ χημικῆς καὶ πολὺ περισσότερον πνευματικῆς (ψευδολογοτεχνικῆς, ραδιοτηλεοπτικῆς, κινηματογραφικῆς, ψευδοθεατρικῆς, ἔντυπης, ἠλεκτρονικῆς-διαδικτυακῆς καὶ λοιπῆς) καθαριδίνης, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ὀδηγῆ τοὺς παιδαγωγοὺς ἢ ποιμένες τῆς ἐκκλησίας σὲ συνθηκολόγησι μὲ τοὺς φθοροποιοὺς γιὰ τὴν νεολαίαν παράγοντες ἢ σὲ στάσι οὐδετερότητος καὶ ἀνεκτῆς γειτονίας μὲ τὸν διαδεδομένον «σεξουαλικὸν ψυχεδελισμόν». Τὸ νὰ βλέπωμεν μὲ κατανόησιν καὶ ἀγάπην τοὺς παρασυρομένους νέους καὶ νὰ μὴ ρίπτωμεν εἰς αὐτοὺς τὸν λίθον τοῦ ἀναθήματος, αὐτὸ εἶναι κάτι διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ νὰ δεχώμεθα ὅτι ἡ πρόωγη πρὸ τοῦ γάμου ἱκανοποίησις τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστίκτου εἶναι κάτι δῆθεν αὐτονόητον, ποὺ ἀνταποκρίνεται εἰς μίαν συγχρονισμένην σεξουαλικὴν ἠθικὴν. Τὸ σύνθημα τῶν παιδαγωγῶν καὶ τῶν πνευματικῶν πατέρων πρέπει νὰ εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτους στὸν «Κρίτωνα» τοῦ Πλάτωνος: «Οὐδὲ πάντῃ ἡμῖν φροντιστέον τί ἐροῦσιν οἱ πολλοί, ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐπαῖων, ὁ εἷς, ἡ ἀλήθεια». Κατ' ἐξοχὴν ἀλήθεια εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ (πρὸβλ. Ἰωάν. ιδ', 6), ἡ ὁποία προφυλάσσει τὴν ἰσοπέδωσιν τῶν προσωπικοτήτων ὑπὸ τὸν ὁδοστρωτήρα τῶν ἀπαιτήσεων τῆς μάζας.

12. Ἡ ὑγιής «σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις» ποτὲ δὲν θὰ παραλείψῃ νὰ ἐπισημάνῃ τὸ ἐσφαλμένον τῶν ἰσχυρισμῶν, ὅτι ἡ πρὸ καὶ ἐκτὸς τοῦ γάμου ἐλευθέρᾳ σεξουαλικῆς σχέσις τῶν δύο φύλων εἶναι κάτι, τὸ ὁποῖον ἀπαιτοῦν ἡ φύσις καὶ ἡ βιο-

λογικὴ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου· ὅτι ἡ πλήρης πρὸ τοῦ γάμου ἀποχὴ καὶ ἐγκράτεια εἶναι τελείως ἀδύνατη καὶ ἀπραγματοποίητη καὶ ἡ ἀποχὴ ἐκ τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστίκτου δημιουργεῖ-βλάβες στὴν ψυχοσωματικὴ ὑγεία, νευροψυχικοὺς κλονισμοὺς, ὀργανικὰς διαταραχὰς κ.τ.τ. Εὐγλωττὴ εἶναι ἡ ἀναίρεσις τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν ἀπὸ τὴν ὑγιᾶ ἰατρικὴν ἐπιστήμην. Γιὰ ἀρκετὰς γνώμες ἐπιφανῶν ἰατρῶν καὶ σχετικὰς διακηρύξεις, διεθνῶν Ἰατρικῶν Συνεδρίων, ποὺ ἐξαίρουν τὸ κατορθωτὸν καὶ τὶς ὠφέλειες τῆς πραγματικῆς ἀγνείας καὶ ἐγκρατείας, ὁ γράφων παραπέμπει στὰ ἀναφερόμενα στὴ Σημείωσι δημοσιεύματά του.

13. Ἡ ὑγιής «σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις» πρέπει νὰ καταπολεμῆ τὸν διαδεδομένον ἰσχυρισμόν, ὅτι ἡ ἐγκράτεια ὀδηγεῖ σὲ νευροψυχικὰς διαταραχὰς, καὶ νὰ ἐπισημάνῃ ὅτι οἱ διαταραχὰς αὐτὲς εἶναι ἀποτέλεσμα ἐλλείψεως ἐσωτερικῆς καὶ ὀλοκληρωμένης ἀγνείας καὶ σωφροσύνης. Ἡ ἀληθὴς ἀγνεία, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἐξωτερικὴ μόνον ἀποχὴ ἀπὸ ὠρισμένες πράξεις, διαποτίζει ὅλες τὶς ὑπαρκτικὰς πτυχὰς τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὶς σκέψεις καὶ τὶς συναισθηματικὰς καταστάσεις ἕως τὶς βουλευτικὰς ἀποφάσεις καὶ ἐξωτερικὰς πράξεις. Ὅταν ὁ ψυχοσωματικὸς ὀργανισμὸς τοῦ νέου διεγείρεται συχνὰ ἀπὸ τὴν μνημονευθεῖσαν παντὸς εἶδους ψευδοπολιτιστικὴν καθαριδίνην καὶ ποθῆ σφοδρῶς τὶς σεξουαλικὰς ἡδονὰς, τότε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ἀγνός, ἔστω καὶ ἐὰν τὴν τελευταίαν στιγμὴν συγκρατῆ τὸν ἑαυτὸν του καὶ παρουσιάζεται ἐξωτερικῶς ὡς ἐγκρατὴς. Αὐτὸς εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ὑποστῆ κάποιον νευροψυχικὸν κλονισμόν, ἐφ' ὅσον ἀναστέλλει τὴν ἐκτέλεσιν μιᾶς πράξεως, τὴν ὁποίαν ποθεῖ διακαῶς ὁ ψυχοσωματικὸς ὀργανισμὸς. Εἶναι φανερόν, ὅτι οἱ διαταραχὰς αὐτὲς εἶναι

αποτέλεσμα όχι έγκρατειας, άλλ' αντίθετως ψυχικής και πνευματικής άκρατειας, ή όποία προσπαθει να μεταμορφωθής ως έγκράτειαν.

Επομένως, θά ήταν άνεδαφική ή σεξουαλική διαπαιδαγώγησις, που περιορίζεται στην ύποδειξι τής άντισυλληψεως, τής χρήσεως τών «προφυλακτικών», τής άποφυγής τής έγκυμοσύνης και του AIDS και με άπαράδεκτον στρουθοκαμηλισμόν θά σιωπούσε για την ανάγκην τής άποφυγής τών γενεσιουργών αιτίων του πανσεξουαλισμού (κακών συναναστροφών· αίσχρως λογοτεχνίας· άσέμνων κινηματογραφικών, θεατρικών, ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων· διεγερτικών βιντεοταινιών και ιστοσελίδων του Internet· «σεξουαλικών χορών»· οίνοπνεύματος· ναρκωτικών ουσιών κλπ.).

14. Τόσον τὸ ποιητικόν, ὅσον και τὸ τελικόν αἴτιον τῆς σεξουαλικῆς ἀγωγῆς πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια νὰ κατανοήσουν οἱ διαπαιδαγωγοῦμενοι ὅτι στήν σεξουαλικήν λειτουργίαν πρέπει νὰ πραγματώνεται ὁ θεῖος σκοπός της, πού ἀποβλέπει στήν ὑπέρβασιν τῶν βιολογικῶν-φυσιολογικῶν πλαισίων διὰ τῆς συνδέσεως αὐτῶν με τὸν γνήσιον ἔρωτα και τὴν ἀληθινὴν ἀγάπην, ἡ ὅποια πάντοτε εἶναι «καρπὸς τοῦ Πνεύματος» (Γαλ. ε', 22).

Ἡ σύνδεσις αὐτὴ πρέπει νὰ ὀδηγῆ στήν ἀμοιβαίαν ὑπεύθινή συμπεριφορὰν τῶν δύο ἑτεροφύλων συντρόφων, πού συνάπτουν ἐσωτερικὴν κοινωνίαν ὅχι ὡς φορεῖς ἐνστικτώδους ἀπλῶς ἀναζητήσεως τοῦ ἡδονισμοῦ, ἀλλὰ ὡς ψυχοσωματικῆς, ὑλικοπνευματικῆς ὀλότητες, πού ὡς πρόσωπα ἱκανοποιοῦν τὴν ἔμφυτη νοσταλγίαν γιὰ τὴν συνάντησιν και συνένωσιν τοῦ «αἰωνίου ἄρρενος» και τοῦ «αἰωνίου θήλεος».

15. Οἱ νέοι πρέπει νὰ κατανοήσουν ὅτι, ὅπως ἔχουν ἀποδείξει και σχετικῆς δημοσκοπήσεις ἀναφερόμενες στήν σεξουαλικὴν ζωὴν τῶν νέων, και αὐτὸ τὸ ἡδονιστικὸν στοιχεῖον, τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ὀποίου ζητοῦν και ἐπαγγέλλονται οἱ κήρυκες τῶν ἐλευθέρων σεξουαλικῶν σχέσεων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἱκανοποιηθῆ πλήρως με τῆς σχέσεις αὐτές. Τοῦτο ἱκανοποιεῖται στὸν ὑψιστον βαθμὸν μόνον με τὴν «ἐρωτικὴν ἀρμονίαν», πρὸς ὑπαρξιν τῆς ὅποιας ἀπαιτεῖται ἡ συνήχησις και θαθειά, ὠλοκληρωμένη και ἀνεπιφύλακτη ἔνωσις δύο ψυχῶν και δύο σωμάτων.

Ὅταν στίς σεξουαλικῆς σχέσεις ὑπάρχη ἀμφιταλάντευσις, αἰσθημα ἀβεβαιότητος και ἀνασφαλείας γιὰ τὸ μέλλον, ἔλλειψις νόμιμης στέγης και καταλλήλου περιβάλλοντος, ὑποκριτικὴ διάθεσις, ἔλλειψις

εὐκρινείας, ἀνησυχία ἢ και ἀγωνία γιὰ τῆς ἐπιπτώσεις και συναίσθημα συνειδητῆς ἢ ὑποσυνείδητης ἐνοχῆς, τότε ὑπάρχουν ἀναποφεύκτως βιολογικῆς ἀναστολῆς, πού περιορίζουν ἢ και ἐξαφανίζουν και αὐτὸ τὸ ἡδονιστικὸν στοιχεῖον και δημιουργοῦν, ἰδιαίτερος στίς νέες γυναῖκες, ἀπογοητεύσεις, ψυχικὰ τραύματα, μόνιμη ἀνοργασμικὴν ψυχρότητα και δυσπαρενίαν. Γενικῶς, ὁ «ἐλεύθερος ἔρωσ» ὀδηγεῖ εἰς ἀντιβιολογικά, ἀντιφυσιολογικά και ἀντιψυχολογικά ἐκφυλιστικά ἀποτελέσματα.

16. Ἡ ὑγιῆς σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις πρέπει νὰ ὑποδείξῃ στοὺς νέους ὅτι ὁ θεῖος σκοπὸς τοῦ γενετησίου ἐνστικτοῦ εἶναι ἡ μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ἐπιτυχημένου γάμου εὐτυχῆς «συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός» και ἡ δημιουργία τῆς κατάλληλης ἀτμοσφαιρας και τῶν καταλλήλων προϋποθέσεων, γιὰ νὰ μπορῆ τὸ σεξουαλικὸν ἐνστικτον νὰ εἶναι στήν κυριολεξία «γενετήσιον». Τὸ ἡδονιστικὸν στοιχεῖον δὲν πρέπει νὰ εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλὰ νὰ χρησιμεύῃ ὡς κίνητρον και ἐφαλτήριο στὸν ἀγῶνα ἀφ' ἐνός γιὰ τὴν διασταύρωσιν και ἀλληλοσυμπλήρωσιν δύο προσωπικοτήτων διὰ τῆς ἐκφράσεως τῆς ἀνιδιοτελοῦς και ἐτοιμῆς γιὰ θυσίαις ἀμοιβαίας ἀγάπης και ἀφ' ἑτέρου γιὰ τὴν ὑπερνικήσιν τῶν δυσκολιῶν και ψυχολογικῶν ἀναστολῶν, πού συνδέονται με τὸ ἀπαιτοῦν τὴν ἄρνησιν τοῦ ἐγωῖσμοῦ και τῆς ὑλιστικῆς ζωῆς ἐπίπονον ἔργον τῆς ἀναπαραγωγικῆς δημιουργίας, ἡ ὅποια εἶναι ἡ πεμπτουσία τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστικτοῦ.

Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι ἡ πραγματοποιήσις τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ και γενετησίου σκοποῦ τοῦ σεξουαλικοῦ ἐνστικτοῦ εἶναι τόσον πληρεστέρα, ὅσον ἡ ὑφῆ και ἡ δομὴ τῆς κοινωνίας τῶν δύο συντρόφων ἔχει περισσότερον τὴν θεῖαν σφραγίδα και εὐλογίαν μέσα στὰ πλαίσια τοῦ γάμου.

17. Στὸν αἰῶνα τοῦ τονισμοῦ τῆς ἀνάγκης τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ἡ σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις πρέπει νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ «ἐλεύθερος ἔρωσ» εἶναι ἀπαράδεκτος και ἐξ ἐπόψεως κοινωνικῆς και ἀνθρωπιστικῆς. Οἱ νέοι πρέπει νὰ διδαχθοῦν νὰ ἀντιμετωπίζουν ρεαλιστικῶς τὴν πραγματικότητα ὅχι με ἐγωῖστικά κριτήρια, ἀλλὰ με ἀνθρωπιστικὴν εὐαισθησίαν, συνέπειαν και ἀκεραιότητα. Ὁ τίμιος νέος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιώσῃ εἴτε τὴν θανάτωσιν τῶν νόθων καρπῶν τοῦ «ἐλευθέρου ἔρωτος» διὰ τῶν ἐκτρώσεων, εἴτε τὸν στραγγαλισμόν τῆς ἐλευθέρως ἀναπτύξεως τῆς προσωπικότητος τῶν

τυχόν ἐρχομένων στὸν κόσμον ἐξωγάμων παιδιῶν, διὰ τῆς ἐλλείψεως τῆς οἰκογενειακῆς ἀτμοσφαιράς καὶ θαλπωρῆς καὶ διὰ τῆς ὁμοιομορφίας, τῆς ἰσοπεδώσεως καὶ τῆς αὐστηρᾶς πειθαρχίας τῶν βρεφοκομείων, ὄρφανοτροφείων καὶ παιδικῶν ἀσύλων.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιωθῆ ἀνθρωπιστικῶς ἓνα καθεστῶς διαπροσωπικῶν σχέσεων τῶν δύο φύλων, ἐφ' ὅσον ἡ δυνατότης τῆς συνεχίσεως τοῦ καθεστῶτος αὐτοῦ προϋποθέτει τὴν ὑπαρξίν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, ἰδίως νεανίδων, ποὺ χρησιμοποιοῦνται ὡς πράγματα καὶ ὡς καταναλωτικὰ ἀντικείμενα ἡδονῆς καὶ στὴν θέσιν τῶν ὁποίων οὐδέποτε ἓνας συνετὸς νέος θὰ ἤθελε νὰ εἶναι λ.χ. ἡ ἀδελφή του ἢ ἡ μέλλουσα σύζυγος ἢ ἡ κόρη του ἢ νὰ ἦταν ἡ μητέρα του στὴ νεότητά της. Ὁ ψευτοφеминισμὸς συνετέλεσεν, ὥστε οἱ θλαβερεῖς συνέπειες τῶν ἐλευθέρων σεξουαλικῶν σχέσεων νὰ φαίνωνται περισσότερο στίς νεάνιδες, ποὺ, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐξ ἀρχῆς τέτοιαν πρόθεσιν, καταντοῦν στὸ τέλος νὰ ἀλλάσσουν συνεχῶς φίλους. Δυστυχῶς, δὲν εἶναι ὀλίγες ἐκεῖνες, ποὺ θυθίζονται στὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν, καθὼς νοιώθουν ὅτι καὶ γι' αὐτὲς ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ Βαλεντίνου, ἀδελφοῦ τῆς Μαργαρίτας στὸ ἔργο «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε: «Ἄρχισες μ' ἓναν μυστικά, κατόπι κι ἄλλος τρέχει, κι ἂν σ' ἔχουν μιά δωδεκαριά, ἡ πόλις ὅλη σ' ἔχει».

Τὸ ὅτι πολλὲς νεάνιδες μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς βουλήσεώς τους ἢ καὶ εὐχαρίστως μεταβάλλουν τὸν ἑαυτὸν τους σὲ ὄργανα ἰκανοποιήσεως διαφόρων ὀρέξεων, αὐτὸ δὲν δικαιώνει κοινωνικῶς καὶ ἀνθρωπιστικῶς τοὺς ἐρωτικὸς συντρόφους, ὅπως δὲν δικαιώνει τὸν ἔμπορον ναρκωτικῶν τὸ ὅτι κάποιος εὐχαρίστως καὶ μὲ τὴν θέλησίν του ἀγοράζει τὴν ἡρωΐνην ἢ ἄλλα ναρκωτικά.

18. Πρέπει ἡ ἀγωγή νὰ καταστήσῃ συνειδητὸν στοὺς νέους, ὅτι οἱ πρὸ τοῦ γάμου σεξουαλικὲς σχέσεις, καθὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσουν εἰς ἰδανικὴν πληρότητα, γίνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀκόρεστες. Ἔτσι, ὑπὸ τὸν οἴστρόν τους δημιουργεῖται πνευματικὴ νέφωσις, ποὺ ἐλαττώνει τὴν ἀναγκαίαν προσοχὴν καὶ ἐπαγρύπνησιν στὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου προσώπου πρὸς δημιουργίαν οἰκογενείας. Ὁ ἐρωτικὸς σύντροφος κρίνεται μὲ παραμορφωτικὰ κριτήρια. Ἔτσι, οἱ γάμοι, ποὺ συνάπτονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν προγαμιαίων σεξουαλικῶν σχέσεων, ἀποφασίζονται ὑπὸ κάποιαν ψυχολογικὴν πίεσιν ἀπατηλῆς μαγείας ἢ τετελεσμένων γεγονότων

καὶ ὑπὸ καθεστῶς ἐλλείψεως τῶν ἀληθινῶν προϋποθέσεων καὶ ἀντικειμενικῶν κριτηρίων, τὰ ὁποῖα θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ὀδηγήσουν στὸ νὰ πῆ κάποια (κάποιος) ὀρθῶς: «Σὺ καὶ ὄχι ἄλλος (ἄλλη)».

19. Κορυφωσις τῆς σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγῆσεως πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐπισημάνσις τῶν προϋποθέσεων τοῦ εὐτυχομένου χριστιανικοῦ γάμου, ὁ ὁποῖος ἀνταποκρίνεται στὸ δημιουργικὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ καθαγιασθήκε ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ (Γεν. α', 27· β, 24. Ματθ. ιθ', 4-5. Μάρκ. ι', 6-8. Α' Κορ. στ', 16. Ἐφεσ. ε', 28-31).

Στὸν ἐν Χριστῷ γάμον, ὁ ὁποῖος ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς φυσικῆς βιολογικῆς σφαιράς καὶ εἰσχωρεῖ στὴν σφαιρὰν τῆς Θεῆς Χάριτος, πραγματοποιεῖται πλήρως τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτος, διὰ τοῦ ὁποίου, ὅπως θὰ ἔλεγεν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «τὸν ἅπαντα θαλαμειομένη ἡ κόρη χρόνον... ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τὸν νυμφίον ποθεῖ καὶ στέργει ὡς σῶμα οἰκεῖον» (Migne Ἐ.Π. 51, 227).

Στὸν γάμον αὐτὸν τὰ δύο χωρισμένα ἡμίση συναπαρτιζοῦν τὸ πλῆρες. Τὸ «ἐγὼ» θρῖσκει τὴν πλήρη ἀνάπτυξίν του, συγχωνευόμενον μὲ τὸ «σὺ» σ' ἓνα «ἡμεῖς». Ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια μεταβάλλεται εἰς «ἐκκλησίαν κατ' οἶκον», εἰς ἱερὸν θυσιαστήριον, πάνω στὸ ὁποῖον τελεσιουργεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἀναπτύξεως καὶ ὁλοκληρώσεως χριστιανικῶν προσωπικοτήτων.

20. Ἡ ὑγιὴς ἀγωγή πρέπει νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν σεξουαλικὴν διαφώτισιν, ὑποδεικνύοντας στοὺς νέους, ὅτι θὰ ἀντιμετωπίζουν νικηφόρως τὸ σεξουαλικὸν πρόβλημα, ἐὰν σκέπτονται τὴν μελλοντικὴν εὐτυχίαν στὸν γάμον καὶ τὴν παράδοσιν καθαρᾶς καὶ ἀκεραίας τῆς πολύτιμης κληρονομίᾶς στὰ τέκνα. Αὐτὸς, ὁ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀρνητῆς τῆς χριστιανικῆς βιοθεωρίας Νίτσε στὸ ἔργο του «Ζαρατούστρας» καὶ μάλιστα στὸ κεφάλαιον «περὶ παιδὸς καὶ γάμου», στρέφεται πρὸς τὴν νέαν γενεάν καὶ ζητεῖ νὰ τὴν ἀφυπνίσῃ ἀπὸ τὸν λήθαργον, λέγοντας:

«Ἐχω μόνον μίαν ἐρώτησιν γιὰ σένα, ἀδελφέ μου. Ὡς θυθμετρικὴν βολίδα ρίπτω τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν στὴν ψυχὴ σου, γιὰ νὰ μάθω πόσον βαθειὰ εἶναι αὐτὴ.

»Εἶσαι νέος κι ἐπιθυμεῖς γάμον καὶ τέκνον. Ἄλλὰ σὲ ἐρωτῶ: Εἶσαι ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιθυμῇ ἓνα παιδί;

»Εἶσαι ὁ νικητῆς, ὁ δαμαστής τοῦ ἑαυτοῦ σου, ὁ ἄρχων τῶν αἰσθήσεων, ὁ κύριος τῶν ἀρετῶν σου; Σὲ ἐρωτῶ καὶ περιμένω ἀπάντησιν.

»*Ἡ ὄμιλοῦν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν σου τὸ ζῶον καὶ ἡ ἀνάγκη; Ἡ ἡ ἀπομόνωσις; Ἡ τὸ ἀνικανοποίητον μὲ τὸν ἑαυτὸν σου;*

»*Θέλω ἡ νίκη σου καὶ ἡ ἐλευθερία σου νὰ ἐπιθυμοῦν σφοδρῶς ἓνα τέκνον. Πρέπει πάνω στὰ θεμέλια τῆς νίκης σου καὶ τῆς ἀπελευθερώσεώς σου νὰ οἰκοδομήσης ζωντανὰ μνημεῖα.*

»*Δὲν πρέπει νὰ φυτεύσης τὸν ἑαυτὸν σου μόνον εἰς ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄνω! Εἶθε νὰ σὲ βοηθήσῃ γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ὁ κῆπος τοῦ γάμου!»*

21. Ἡ σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις πρέπει νὰ ὑποδείξῃ καὶ τρόπους ἀπαμβλύνσεως τῆς ὀξύτητος ἐκ τοῦ ὅτι στὶς σύγχρονες κοινωνίες γίνεται ὀλονέν καὶ μεγαλύτερον τὸ ἄνοιγμα τῆς ψαλίδας στὶς ἀυξανόμενες διαφορὲς μεταξύ ἀφ' ἑνὸς τῆς ἐπιταχύνσεως καὶ ἐπισπεύσεως τῆς πρωϊμοτάτης ἐκρήξεως τῆς σεξουαλικῆς ὁρμῆς (ἡ ὁποία σὲ μερικὲς χώρες προκαλεῖται ἀπὸ αὐτὸ τὸ μάθημα τῆς σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγίσεως!) καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ γεγονότος τῆς ἐπιβραδύνσεως καὶ καθυστερήσεως τόσο τῆς ψυχικῆς-πνευματικῆς ὠριμάνσεως, ὅσον καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως καταλλήλων γιὰ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου βιοτικῶν συνθηκῶν. Ὁ γράφων πιστεύει ὅτι ἀφ' ἑνὸς ἡ ζωντανὴ πίστις στὴν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἡ φιλοπονία καὶ ὁ μὲ πνεῦμα χριστιανικῆς λιτότητος καὶ ὀλιγαρκείας συνετὸς περιορισμὸς τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐπιθυμητῆς συνεργασίας τῶν φορέων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνοριακῆς Ἀλληλεγγύης μὲ ἓνα ὑγιὲς Κοινωνικὸν Κράτος θὰ συντελοῦσαν στὴν ἐξέυρεσιν τελεσφόρων τρόπων διευκολύνσεως πολλῶν νέων πρὸς ἐγκαιροτέραν σύναψιν κοινωνίας γάμου. Τὸ ζήτημα καθίσταται πολὺπλοκον ἔνεκα τῆς ἀυξήσεως τῆς ἀνεργίας, ἀλλὰ θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ ἁρμονικὴν συνεργασίαν Ἐκκλησίας καὶ Κράτους.

22. Πολλὴ προσοχὴ ἀπαιτεῖται στὴν ἀντιμετώπισιν ὑπὸ τῆς ἀγωγῆς τοῦ «*θείου σπινθήρος*» τῆς γενετησίας ἔλξεως κατὰ τὴν μεταξύ νέων καὶ νεανίδων ἀναπόφευκτη ἐπικοινωνίαν στὰ μικτὰ σχολεῖα, στὶς ἀνώτατες σχολές, σὲ χώρους κοινῆς ἐργασίας, σὲ φιλικούς ἢ οἰκογενειακοὺς κύκλους, σὲ ἐνο-

ριακὲς προσπάθειες, σὲ νεανικὲς ὁργανώσεις κλπ. Ἡ ἀγωγή πρέπει νὰ ὑπενθυμίξῃ ὅτι ἐπιβάλλονται συνεχῆς πνευματικὴ ἐπαγρύπνησις, αἴσθημα εὐθύνης καὶ ἀποφυγὴ παντὸς ἐγωϊστικοῦ κριτηρίου. Ἡ ἐπικοινωνία καὶ συνεργασία αὐτὴ οὐδέποτε πρέπει νὰ καταροῦν τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὸν ἀμοιβαῖον σεβασμὸν ἢ νὰ ὀδηγοῦν σὲ ἐπικίνδυνη ἀποκλειστικότητα. Ἡ ἀποκλειστικότης εἶναι ἀδικοιολόγητη, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ προοπτικὴ γνησίου ἔρωτος, ποῦ θὰ ὀδηγοῦσε εἰς σύναψιν κοινωνίας γάμου.

23. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δειγματοληπτικῶς λεχθέντων γίνεται κατανοητὸν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ὑγιὲς σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς χριστιανικῆς βιοθεωρίας. Παιδαγωγοὶ καὶ πνευματικοὶ πατέρες μὲ κατανόησιν γιὰ τὶς τυχόν πτώσεις τῶν διαπαιδαγωγουμένων, – οἱ ὁποῖοι ἀντιμετωπίζουν τὰ κύματα τοῦ «*πανσεξουαλισμοῦ*» στὸν κοινωνικὸν τους περίγυρο –, ἐπιβάλλεται, χωρὶς συμβιβασμούς, νὰ ὑποβοηθοῦν μὲ ἀγάπην τοὺς νέους νὰ κατανοήσουν ὅτι ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀντιμετώπισις τοῦ σεξουαλικοῦ προβλήματος, ἐκτὸς τῆς χριστιανικῆς, εἶναι κακὴ καὶ μάλιστα τόσο περισσότερο κακὴ, ὅσον περισσότερο ἀπέχει τῆς χριστιανικῆς, καὶ τόσο ὀλιγώτερον κακὴ, ὅσον ὀλιγώτερον ἀπέχει αὐτῆς, ἀλλὰ πάντως ὀπωσδήποτε κακὴ, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι σύμφωνη πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἔχει τὴν εὐλογίαν αὐτῆς. Πρέπει οἱ νέοι νὰ ἀποκτήσουν τὴν βεβαιότητα καὶ τὴν βιωματικὴν ἐμπειρίαν, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας δίδουν στοὺς νέους δυνάμεις γιὰ νὰ εἶναι νικητὲς καὶ νὰ ἐπιναλαμβάνουν μὲ τὸν Ἀπ. Παῦλον: «*Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ*» (Φιλιπ. δ', 13). Ὅπως εἶχε γράψῃ στὰ νειᾶτα του ὁ Καθηγητὴς κ. Χρ. Γιανναρᾶς, κατ' ἐξοχίην «*τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ θὰ θρέψουν τὴ μυστικὴ ζωὴ τῆς ἀγνότητος. Τὸ Αἷμα Του μέσα στὶς φλέβες μας εἶναι τὸ μόνον, ποῦ μπορεῖ νὰ πρᾶνῃ τὸ πυράκτωμα τῶν σεξουαλικῶν διεγέρσεων. Καὶ τὸ Σῶμά Του τὸ μόνον, ποῦ μπορεῖ νὰ ἐξαγιάσῃ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς στὰ βάθη μας*» (Χρ. Γιανναρᾶ, Ὁ Ἰησοῦς καὶ τὸ πρόβλημα τῶν φύλων, ἐκδ. «*Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως*», Ἀθήναι 1560, σελ. 67).

Σημείωσις: Οἱ ἀνωτέρω ἐπισημάνσεις ἀναπτύσσονται ἐκτενῶς σὲ εἰδικὰ κεφάλαια στὰ ἐξῆς δημοσιεύματα: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὡλοκληρωμένοι προσωπικότητες, Ἀθήναι 1961. Τοῦ ἰδίου, Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς, Ἀθήναι 1978. Τοῦ ἰδίου, Κρίσιμα προβλήματα τῶν νέων, Ἀθήναι 1987. Τοῦ ἰδίου, Γενετήσιος ἀγωγή, Ἀθήναι 1989.

Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας*

Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα

[...] ΕΑΝ ΠΡΕΠΕΙ κάποτε νὰ χαίρῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ σκιρτᾷ καὶ νὰ ψάλλῃ μὲ εὐφροσύνη, ἐὰν ὑπάρχῃ μιὰ περίοδος πού ἀπαιτεῖ νὰ λεχθῆ ὅ,τι ὑπάρχει πῶς μεγάλο καὶ πῶς λαμπρὸ καὶ πῶς κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ποθῆ νὰ ἔχῃ ὅσο τὸ δυνατὸν εὐρύτερη σχέση, ὠραιότερη ἔκφραση καὶ δυνατώτερο λόγο, γιὰ νὰ ὑμνήσῃ τὰ μεγαλεῖα τῆς, δὲν βλέπω ποιά ἄλλη μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτή, ἂν ὄχι ἡ σημερινὴ γιορτή. Γιατὶ σὰν σήμερα ἔφθασε στὴ γῆ Ἄγγελος ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἀναγγέλλοντας τὴν ἀπαρχὴ ὄλων τῶν καλῶν. Σήμερα ὁ οὐρανὸς μεγαλύνεται. Σήμερα ἡ γῆ ἀγάλλεται. Σήμερα ὀλόκληρη ἡ κτίσις χαίρει. Καὶ δὲν μένει ἔξω ἀπὸ τὴ γιορτή, οὔτε Αὐτὸς πού κρατεῖ στὰ χέρια του τὸν οὐρανὸ. Γιατὶ αὐτὰ πού συμβαίνουν σήμερα εἶναι ἕνα πραγματικὸ πανηγύρι. Ὅλοι συναντιοῦνται σ' αὐτό, στὴν ἴδια χαρά. Ὅλοι ζοῦν καὶ δίνουν καὶ σ' ἐμᾶς τὴν ἴδια εὐφροσύνη: Ὁ Δημιουργός, τὰ δημιουργήματα ὅλα, ἡ ἴδια ἡ μητέρα τοῦ Δημιουργοῦ πού τοῦ πρόσφερε τὴ φύση μας καὶ τὸν ἔκαμε ἔτσι κοινωνὸ στὶς χαρμόσυνες συνάξεις καὶ τὶς γιορτές μας. Χαίρει πρὶν ἀπ' ὅλους ὁ Δημιουργός. Γιατὶ εἶναι βέβαια εὐεργέτης κι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας ἔχει σὰν ἔργο Του τὴν εὐεργεσία. Ποτέ Του δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε καὶ δὲν ξέρει ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ προσφέρῃ καὶ νὰ εὐεργετῆ. Σήμερα, ὅμως, χωρὶς νὰ σταματήσῃ τὸ σωτήριο ἔργο Του, περνᾷ στὴ δεύτερη θέση, ἔρχεται ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πού εὐεργετοῦνται. Καὶ δὲν χαίρεται τόσο γιὰ τὶς μεγάλες δωρεὲς πού χάρισε Αὐτὸς στὴν κτίσις καὶ πού τὸν ἀποδεικνύουν γενναϊόδωρο, ὅσο γιὰ τὰ μικρὰ πού ἔλαβε ἀπὸ τοὺς εὐεργετημένους, γιὰτὶ ἔτσι φανερώνεται ὅτι εἶναι φιλάνθρωπος. Καὶ θεωρεῖ ὅτι τὸν δοξάζουν, ὄχι μόνο ἐκεῖνα πού ὁ ἴδιος ἔδωσε στοὺς φτωχοὺς δούλους, ἀλλὰ κι ὅσα οἱ φτωχοὶ τοῦ χάρισαν. Γιατί, ἂν καὶ διάλεξε ἀπὸ τὴ θεία δόξα τὴν κένωση καὶ καταδέχθηκε νὰ πάρῃ σὰν δῶρο ἀπὸ μᾶς τὴν ἀνθρώπινη φτώχεια, ὁ πλοῦτος Του ἔμεινε ἀναλλοίωτος καὶ μετέτρεψε πάνω του τὸ δῶρο μας σὲ κόσμημα καὶ βασιλεία.

Γιὰ τὴν κτίσις πάλι –καὶ λέγοντας κτίσις ἐννοῶ ὄχι μόνο τὴν ὄρατή, ἀλλὰ κι ἐκείνη πού ξεπερνᾷ τὸ ἀνθρώπινο μάτι– τί θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσῃ μεγαλύτερη ἀφορμὴ εὐφροσύνης ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι βλέπει τὸ Δημιουργό τῆς νὰ ἔρχεται μέσα τῆς καὶ τὸν Κύριο τῶν ὄλων νὰ παίρῃ θέση ἀνάμεσα στοὺς δούλους; Κι αὐτὸ ὄχι ἀπογυμνώνοντας τὸν ἑαυτὸ Του ἀπὸ τὴν ἐξουσία Του, ἀλλὰ προσλαμβάνοντας τὸ δοῦλο, ὄχι ἀποβάλλοντας τὸν πλοῦτο, ἀλλὰ μεταδίδοντάς τον στὸ φτωχό, ὄχι ξεπέφτοντας ἀπὸ τὰ ὕψη Του, ἀλλὰ ἐξυψώνοντας τὸν ταπεινό.

Ἀλλὰ χαίρει καὶ ἡ Παρθένος, χάρις στὴν ὁποία ὅλες αὐτὲς οἱ δωρεὲς δόθηκαν στοὺς ἀνθρώπους. Καὶ χαίρει γιὰ πέντε λόγους. Πρὶν ἀπ' ὅλα σὰν ἄνθρωπος, πού συμμετέχει, ὅπως ὅλοι, στὰ κοινὰ ἀγαθὰ. Χαίρει ὅμως καὶ γιὰτὶ οἱ δωρεὲς δόθηκαν σ' Αὐτὴ καὶ πρὶν καὶ ἀφθονώτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, κι ἀκόμη περισσότερο, γιὰτὶ Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία πού οἱ δωρεὲς αὐτὲς δόθηκαν σ' ὅλους. Ὁ πέμπτος ὅμως καὶ μεγαλύτερος λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο χαίρει ἡ Παρθένος, εἶναι ὅτι ὄχι ἀπλῶς διὰ μέσου αὐτῆς ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια, χάρις σ' ἐκεῖνα πού γνώρισε καὶ προεῖδε, ἔφερε τὴν ἀνάστασις στοὺς ἀνθρώπους.

* Νικολάου Καβάσιλα, *Ἡ Θεομήτωρ*. Τρεῖς Θεομητορικὲς Ὀμιλίαι. Κείμενο, Μετάφραση, Εἰσαγωγή, Σχόλια: Παν. Νέλλας. Σειρὰ «Ἐπὶ τὰς Πηγὰς», Ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 1995⁴.

Γιατί η Παρθένος δεν είναι όπως η γη που συνετέλεσε μέν, αλλά δεν έκαμε όμως η ίδια τίποτε στη δημιουργία του ανθρώπου, που χρησιμοποιήθηκε σαν άπλη ύλη από τον Δημιουργό και άπλως «έγινε» χωρίς να «πράξη» τίποτε. Η Παρθένος πραγματοποίησε η ίδια μέσα της και πρόσφερε στο Θεό όλα εκείνα που προσείλκυαν τον Τεχνίτη στη γη, που παρακίνησαν το δημιουργικό χέρι. Και ποιά είναι αυτά; Βίος πανάμωμος, ζωή πάναγνη, άρνηση κάθε κακίας, άσκηση όλων των αρετών, ψυχή από το φως καθαρότερη, σώμα έντελως πνευματικό, λαμπρότερο από τον ήλιο, από τον ουρανό καθαρότερο, από τους χερουβικούς θρόνους ιερότερο. Φτερούγισμα νοῦ, που δεν δειλιάζει μπρός σε κανένα ὕψος, που ξεπερνά άκόμη και τὰ φτερά των Άγγέλων. Θεῖος έρωσ, που άπορρόφησε και άφομοίωσε κάθε άλλη επιθυμία της ψυχής. Κτήμα του Θεοῦ, ένωση με το Θεό που δεν χωράει σε καμιά ανθρώπινη σκέψη.

Έτσι, έχοντας στολίσει με τέτοιο κάλλος και το σώμα και την ψυχή Της, κατορθώνει να έλκύσει επάνω της το βλέμμα του Θεοῦ. Άνέδειξε, χάρις στη δική Της ωραιότητα, ωραία την κοινή ανθρώπινη φύση. Και κατέκτησε τον άπαθῆ. Και έγινε άνθρωπος έξ αιτίας της Παρθένου Έκεῖνος, που έξ αιτίας της άμαρτίας ἦταν στους ανθρώπους μιστός.

...Άλλά το άκόμη πιό θαυμαστό είναι το έξης: Ό Θεός οὔτε προειδοποίησε τον Άδάμ, οὔτε τον έπεισε να του δώσει την πλευρά, από την οποία έπρεπε να δημιουργηθῆ η Εὔα. Τον έκοίμισε κι έτσι, έχοντάς του άφαιρέσει τις αισθήσεις, του απέσπασε το μέλος. Ένω για να προχωρήσει στη δημιουργία του Νέου Άδάμ έδίδαξε προηγουμένως την Παρθένο και περίμενε την πίστη και την παραδοχή της. Για τὴ δημιουργία του Άδάμ πάλι συσκέπεται με τον μονογενή του Υἱό λέγοντας: «ποιήσωμεν άνθρωπον».

«Και ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο και ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν». Έτσι, μόλις η Παρθένος έδωσε την άπάντησή της στο Θεό, δέχεται άμέσως από αυτόν το Πνεῦμα, που δημιουργεῖ την όμόθετη εκείνη σάρκα. Ήταν λοιπόν η φωνή της «φωνή δυνάμεως», όπως εἶπε ὁ Δαυῖδ. Και πλάθεται έτσι με λόγο μητρικό ὁ του Πατρὸς Λόγος.

Γι' αυτά Σου τὰ λόγια ποιά εὐχαριστία θὰ ἦταν άξια να Σοῦ προσφερθῆ από μᾶς; Πῶς να σε προσφωνήσουμε Έσένα, που δεν υπάρχει τίποτε αντίξιο σου ανάμεσα στους ανθρώπους; Γιατί τὰ δικά μας τὰ λόγια είναι γήϊνα, ένῳ Σὺ ξεπέρασες ὅλου του κόσμου τις κορυφές. Άν λοιπόν χρειάζεται να Σοῦ προσφερθοῦν τιμητικοί λόγοι, αυτό νομίζω πῶς πρέπει να είναι έργο Άγγέλων, νοῦ χερουβικού, πύρινης γλώσσας. Γι' αυτό κι εμεῖς, άφοῦ θυμηθήκαμε ὅσο μπορούσαμε τὰ κατορθώματά Σου και ὕμνήσαμε κατὰ τὴ δύναμή μας Έσένα, τὴν ἴδια μας τὴ σωτηρία, ζητοῦμε τώρα να βροῦμε άγγελική φωνή. Και καταλήγουμε στην προσφώνηση του Γαβριήλ, τιμώντας έτσι και τὴν ἴδια μας τὴν όμιλία: «χαῖρε, κεχαρισμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ»! [...].

Πατριαρχικός οἶκος. Ὁ Εὐαγγελισμός. Τὰ βημόθυρα προέρχονται από τὸ ναὸ Ἁγίου Γεωργίου τῆς νήσου Ἀντιγόνης. Έργο άγνωστοῦ άγιογράφου του 16ου-17ου αἰώνα.

Ποιός είναι ο Ίησοῦς Χριστός

Ένα βοήθημα για την Κατήχηση

Τοῦ Κωνσταντίνου Π. Παπαθανασίου

α'

Τὸ θεανδρικό πρόσωπο τοῦ Σωτήρα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπασχόλησε σημαντικά μέχρι σήμερα τὴν ἀνθρωπότητα. Ἀπειράριθμες σελίδες ἔχουν γραφεῖ στὴν προσπάθεια τῶν ἀνθρώπων νὰ δώσουν ὅσο τὸ δυνατόν ἀκριβέστερη τὴ «βιογραφία» του. Ἰδιαίτερα, μὲ ἀφορμὴ τὴ συμπλήρωση 2000 χρόνων ἀπὸ τὴ γέννησή του, ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός εἶναι πάλι πρῶτο θέμα, ὅσο κι ἂν αὐτὸ καλύπτεται ἀπὸ τὴν ἐμπορική πλευρὰ τῆς ἐπετείου.

Τὸ ἐρωτηματολόγιο πού ἀκολουθεῖ εἶναι ἐνδεικτικὸ καὶ ἐπιδιώκει νὰ συμβάλλει στὴ γνωριμία μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ, σύμφωνα μὲ τὰ δεδομένα τῆς Ἱστορίας τῆς Καινῆς Διαθήκης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ἀπὸ ποῦ ἀντλοῦμε στοιχεῖα γιὰ τὸ «βίο» τοῦ Ἰησοῦ;

- α. Ἀπὸ τὶς εὐαγγελικὲς διηγήσεις.
- β. Ἀπὸ τοὺς βίους τοῦ Ἰησοῦ τῶν σύγχρονων ἐρευνητῶν.
- γ. Ἀπὸ τὶς βιβλικές, ἱστορικὲς διηγήσεις καὶ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.
- δ. Ἀπὸ τὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια.

2. Ποιός ἢ ποιοὶ ἀπὸ τοὺς ἱστοριογράφους ἢ ἱστορικοὺς ἀναφέρονται στὸν Ἰησοῦ;

- α. Ὁ Τάκιτος.
- β. Ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Σουετώνιος.
- γ. Ὁ Θαλλός.
- δ. Ὅλοι οἱ παραπάνω ἀναφερόμενοι.

3. «Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ..., παραδόξων ἔργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων...». Ἡ μαρτυρία αὐτὴ ἀνήκει:

- α. Στὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιο.
- β. Στὴ Ραββινικὴ γραμματεία.
- γ. Στὸν ἱστορικὸ Ἰώσηπο.
- δ. Στὸ Ταλμούδ.

4. Ποῦ γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς;

- α. Στὴ Γαλιλαία.
- β. Στὴ Ναζαρέτ.
- γ. Στὴ Γεννησαρέτ.
- δ. Στὴ Βηθλεέμ.

5. Τὰ χρόνια τῆς νηπιακῆς καὶ παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ ἀναφέρει:

- α. Ὁ Μᾶρκος, λόγῳ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Εὐαγγελίου του.
- β. Ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς.
- γ. Ὁ Ἰωάννης, στὸν ἔξοχο πρόλογο τοῦ Εὐαγγελίου του.
- δ. Ὅλοι οἱ Εὐαγγελιστές.

6. Ὁ Ἰησοῦς, καθὼς ζοῦσε στὴν Παλαιστίνη, ἀνήκε στὴν ὁμάδα:

- α. Τῶν Ζηλωτῶν.
- β. Τῶν Ἑσσαίων.
- γ. Τῶν Θεραπευτῶν.
- δ. Σὲ καμία ἀπ' αὐτές.

7. Πήγαινε στὸ ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ στὴ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων;

- α. Ναι, γιατί σεβόταν τὶς θρησκευτικὲς δραστηριότητες τῶν ἀνθρώπων.
- β. Ὁχι, λόγῳ τῆς τυπολατρίας καὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἱερατείου.
- γ. Ὁχι, διότι δημιούργησε ξεχωριστὴ ὁμάδα.
- δ. Ὁχι, γιατί τὰ θεωροῦσε προπύργια τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1γ. Τόσο τὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα, ὅσο καὶ ἡ ἐπιστῆμη τῆς Ἱστορίας τῆς Καινῆς Διαθήκης δὲν ὁμιλοῦν γιὰ «βίο» ἢ «βιογραφία» τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴ σύγχρονη ἔννοια τῶν ὄρων. Στοιχεῖα γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἐπίγεια ζωὴ Του λαμβάνουμε ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή (προφητεῖες Π.Δ., Εὐαγγέλια, Πράξεις Ἀποστόλων, Ἐπιστολὲς Παύλου), τὶς ἱστορικὲς μαρτυρίες τῆς

ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση (πατερικὰ κείμενα κλπ.).

2δ. Στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς συγγραφεῖς, ἀναφέρονται καὶ μὴ χριστιανοί, δηλαδὴ ἐθνικοὶ ιστοριογράφοι καὶ ρωμαῖοι ιστορικοί. Ὁ Θαλλὸς (μέσα Α΄ αἰ. μ.Χ.) ἀναφέρεται στὴν ἔκλειψη τοῦ ἡλίου κατὰ τὴ σταύρωση. Ὁ σπουδαῖος Κορνήλιος Τάκιτος (55-120 μ.Χ.) διασώζει ἱστορικὰ στοιχεῖα στὸ ἔργο του *Χρονικὰ (Annales)*. Ὁ Σουετώنيος (75-169 μ.Χ.) ἀναφέρεται στοὺς χριστιανούς, καθὼς βιογραφεῖ τοὺς πρῶτους αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης. Κι ὁ Πλίνιος ὁ νεότερος (61-112 μ.Χ.), εἰδικὰ σὲ δύο Ἐπιστολές του, ἀναφέρεται στοὺς καταπιεζόμενους χριστιανούς.

3γ. Ἡ ἰδιαίτερα σαφὴς αὐτὴ μαρτυρία γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸν Ἰουδαῖο ἱστορικὸ Φλάβιο Ἰώσηπο (37/38-100 μ.Χ.), καταγραφεῖσα στὸ ἔργο του *Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία*. Ὁ ἴδιος ὑπῆρξε ἀπὸ τὶς κύριες μορφές τῆς Ἰουδαίῳ-ἑλληνιστικῆς γραμματείας καὶ τὸ ἀνωτέρω ἔργο του ἀποτελεῖ –μετὰ τὰ Εὐαγγέλια– τὴ σημαντικότερη ἱστορικὴ μνεία γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Οἱ κατὰ καιροὺς διατυπωθεῖσες ἀμφιβολίες γιὰ τὴ γνησιότητα αὐτῆς τῆς μαρτυρίας –ὅτι δῆθεν ὀφείλεται σὲ ἄλλο συγγραφέα– δὲν ἔχουν ἐπιστημονικὰ ἐπιβεβαιωθεῖ.

4δ. Ἡ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, σύμφωνα καὶ μὲ τὶς προφητεῖες τῆς Π.Δ. (Μιχ. 5,1 κ.ά.), εἶναι ἢ ἐπιφανὴς πόλη ΝΔ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου γεννήθηκε ὁ Σωτῆρας Χριστὸς (Ματθ. 2,1· Λουκ. 2,4). Ἐπίσης, ἢ Ναζαρέτ, ἄσημη ἀρχικῶς κωμόπολη τῆς Γαλιλαίας, θεωρεῖται ἢ ἰδιαίτερη πατρίδα τοῦ Ἰησοῦ, διότι ἐκεῖ ἔζησε καὶ πέρασε τὰ παιδικὰ του χρόνια, μέχρι τότε πού ξεκίνησε τὴ δημόσια δράση του (Ματθ. 2,23· Λουκ. 2,39).

5β. Στὰ πρῶτα κεφάλαια τῶν δύο μόνο εὐαγγελικῶν κειμένων, τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Λουκᾶ, περιέχονται οἱ σχετικὲς διηγήσεις μὲ τὴ γέννηση καὶ τὴν παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὸ δὲν θεωρεῖται μεταγενέστερη προσθήκη, ἀλλὰ ὀφείλεται στοὺς ἰδιαίτερους σκοποὺς τῆς συγγραφῆς τοῦ κάθε Εὐαγγελίου. Ὁ ἱερός Ματθαῖος λ.χ. ἀναφέρεται στὴ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ὡς τοῦ ἀναμενόμενου Μεσσία, γιὰ λόγους ποι-

Ἁγία Σοφία. Δέση: Ὁ Χριστὸς εἰκονίζεται στὸ κέντρο τῆς παράστασης κρατώντας κλειστὸ Εὐαγγέλιο καὶ εὐλογώντας. Μὲ τὸν εἰκονογραφικὸ αὐτὸν τύπο προβάλλει ἀνανεωμένο τὸ ὄψος τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ –τοῦ λεγόμενου Παλαιολόγειου Χριστοῦ–, ὅπου τονίζονται ἰδιαίτερα ὅλα ἐκεῖνα τὰ γνωρίσματα τῆς κατανόησης καὶ τῆς συμπάραστασης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

μαντικούς, λόγῳ δηλαδὴ τῆς Ἰουδαίῳ-προφητικῆς προοπτικῆς. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἀντίθετα, δὲν ἀναφέρεται γιὰ λόγους θεολογικούς, ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐμμένει περισσότερο στὴ θεολογικὴ σημασία τῶν γεγονότων.

6δ. Τόσο στὸ κέντρο τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, στὴν Ἱερουσαλήμ μὲ τὸ Ναὸ τῆς, ὅσο καὶ στὰ περὶχωρα, ὑπῆρχαν διάφορες θρησκευτικὲς ομάδες κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ ἴδιος, ὡστόσο, δὲν ἀνῆκε σὲ τέτοιες ομάδες, πού εἶχαν εἴτε θρησκευτικὸ εἴτε πολιτικὸ χαρακτήρα. Τὸ μήνυμα τῆς καινούργιας ἐποχῆς πού κήρυττε, τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, δὲ συμβιβαζόταν μὲ τὰ διάφορα κατεστημένα ἢ ἀσκητικομοναχικὰ κινήματα.

7α. Ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε σὲ Ἰουδαϊκὸ περιβάλλον καὶ ὁ ἴδιος ἦταν Ἰουδαῖος πολίτης (Ἰωάν. 4,9), πού γνώρισε τὶς θρησκευτικὲς παραδόσεις τοῦ τόπου του καὶ μετεῖχε στὶς γιορτές τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας. Ἡ παρουσία τοῦ δωδεκάχρονου Ἰησοῦ στὸ ναὸ (Λουκ. 2,41-50) καὶ τὸ πρῶτο του κήρυγμα «ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν» τῆς Ναζαρέτ (Λουκ. 4,16-29) φανερώνουν τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἐνωμάτωσή του στὰ ἔθιμα καὶ τὶς παραδόσεις τῶν πιστῶν τῆς ἐποχῆς του.

Ἡ εἰκόνα ὡς καινὴ θεολογικὴ γλῶσσα

Τοῦ Εὐσταθίου Κ. Γιαννῆ, Θεολόγου-Ἀγιογράφου

Γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μας αὐτοσυνειδησία, ἡ Εἰκόνα ἀποτελεῖ Θεολογία «διὰ ποικίλων χρωμάτων»¹, δηλαδή εἰκαστικὴ θεολογικὴ γλῶσσα μὲ τὴ δική της «εἰκονολογικὴ γραμματικὴ», γλῶσσα μὲ συγκεκριμένους κανόνες καὶ κώδικες, ἡ γνώση τῶν ὁποίων ὀδηγεῖ σὲ ἀποκωδικοποίηση καὶ (ἀνά)γνωση τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Στὸ βαθμὸ πού τὸ περιεχόμενο τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ταυτόχρονα καὶ περιεχόμενο τῆς ζωῆς της, ἡ ὀρθόδοξη Εἰκόνα ἀποκαλύπτει ἐν ταυτῶ τὸ ὅλο δόγμα καὶ τὸ ὅλο ἦθος τῆς Ἐκκλησίας. Φανερώνει δηλαδή τὴ θεολογία της ἀφενὸς γιὰ τὸ μυστήριό της ἐν Χριστῶ σωτηρίας καὶ ἀφετέρου γιὰ τὸ μυστήριό της ἐν Χριστῶ οικειώσεως ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο αὐτῆς τῆς σωτηρίας. Ὁρθόδοξο δόγμα καὶ ὀρθόδοξο ἦθος εἶναι πάντοτε παρόντα στὴν Εἰκόνα: «Τῶν ἀληθείας δογμάτων ἔρεισμα γίνεται τὰ τῆς οἰκονομίας καθορώμενα καὶ πρὸς ἀρετὴν δὲ προτρέπει μάλιστα τὰ τῶν ἐκλεκτῶν ἀριστεύματα καθιστορούμενα»².

Πρέπει, ὡστόσο, νὰ γίνει σαφὲς ὅτι πέρα ἀπὸ ἀπλὴ γλῶσσα ἔκφρασης τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεώς της, ἡ Ἐκκλησία εἶδε τὴν Εἰκόνα καὶ ὡς φανέρωση καὶ παροντοποίηση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας. Ὅχι ὡς ψιλὴ ἀναπαράσταση προσώπων καὶ γεγονότων, ἀλλὰ ὡς «ἐνσαρκωμένη χάρις»³. Αὐτὸ ἀκριβῶς συνιστᾷ τὸ «καινόν» καὶ «παράδοξον» τῆς γλώσσας τῶν Εἰκόνων: ἐνῶ ἐπισημαίνει καὶ δηλώνει, ταυτόχρονα πα-

ροντοποιεῖ τὸ εἰκονιζόμενο, ὡς σαρκωμένη οἰονεὶ ἀλήθεια – στὸ ἐπίπεδο τῆς βίωσης καὶ τῆς ἐμπειρίας τῆς ἀλήθειας. Στὴν περίπτωσή, λοιπόν, τῆς ὀρθόδοξης Εἰκόνας, δὲν ἀρκοῦν τὰ λογικὰ σχήματα τῆς διάνοιας γιὰ νὰ γνωρίσει ἀληθινὰ ὁ ὄρων τὸ «ἐνσημαινόμενο».

Ἡ Εἰκόνα εἶναι «ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια», ἡ ὁποία ἀποστέρει τὰ νοερὰ εἰδῶλα τῆς διάνοιας, τὴν ἀκίνητη φιλοσοφικὴ ἰδέα τῆς οὐσίας καὶ ἀποκαλύπτεται στὸ φῶς τῆς παρουσίας⁴. Οἱ εἰκονιζόμενοι ἅγιοι, ὡς χριστοποιημένες ὑπάρξεις, εἶναι χαρισματικὲς παρουσίες καὶ φανερώσεις τῆς ἀλήθειας τῆς ἐν Χριστῶ σωτηρίας. Τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, σύμφωνα μὲ τὴν αὐτοσυνειδησία τῆς ὀρθόδοξης Παράδοξής μας, δὲν ἀναπαρίστανται ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ παρίστανται, εἶναι δηλονότι παρόντα ἐκεῖ μὲ τὸν τρόπο τῆς κατὰ χάριν παρουσίας. Καὶ μᾶς βλέπουν καὶ μᾶς καλοῦν μὲ τὸ ἀρχέτυπο κάλλος τους σὲ ἀγαπητικὴ κοινωνία καὶ σχέση.

Ἔτσι ἐξηγεῖται ὄχι μόνο ἡ μετωπικότητα συνήθως τῶν ὀρθοδόξων Εἰκόνων, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ζωγραφίζονται τὰ μάτια τῶν εἰκονιζομένων: «πελώρια, τριγυρισμένα ἀπὸ πλατεῖες γνοφώδεις, πλὴν ὄχι σκοτεινὲς ἐσοχές, πού δένουν μὲ τὴ μορφὴ τους καὶ τὴ μεγενθύνουν τρυπώντας τὴν ὄψη πρὸς ἓνα ἐνδον, ἀπ' ὅπου ἀναβλύζει τὸ ὑπερβατικόν»⁵. Ἔτσι, κυρίως ἐξηγεῖται ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνηση πού ἀπονέμει ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μας στὶς ἅγιες Εἰκόνας.

1. Θεοδώρου Στουδίτου, Ἀντιρρητικός 1, 10, PG 99, 340 Δ.

2. Μακαρίου Χρυσοκεφάλου, Σχόλιον τοῦ Νικηφόρου Ἀντίρρητου, Λόγος 1ος, 31, PG 100, 281 Α. Περιοσότερα βλ. Δ. Τσελεγγίδη, Ἡ Θεολογία τῆς Εἰκόνας καὶ ἡ ἀνθρωπολογικὴ σημασία της. (Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία), Θεσσαλονίκη 1984, σελ. 79.

3. Ἀρχιμ. Βασιλείου, Εἰσοδικόν. Ἅγιον Ὅρος, Ἱ.Μ. Σταυρονικήτα, 1974, σελ. 137.

4. Βλ. Ἱ. Μάϊνα, Ἡ καινὴ γλῶσσα τῶν Εἰκόνων. Περιοδ. «Σύναξις», 12 (1984), 6. Γιὰ περισσότερο διεισδυτικὴ προσέγγιση βλέπε τὶς ἀναλύσεις τοῦ Χρήστου Πανναρᾶ: Τὸ πρόσωπο καὶ ὁ ἔρω. Ἀθήνα 1987⁴, σελ. 223-256.

5. O. Clement, *Le visage interieur*. Paris, Stock-Monde ouvert, 1978, σελ. 50-51.

Ἡ Ἐκκλησία ἀπέναντι στο πρόβλημα τῶν Ναρκωτικῶν*

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Καραιοσαΐδη

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἡ ὄλη προσπάθειά της γιὰ τὴν ψυχοτονωτική στήριξη τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀνέυρεση νοήματος στὴ ζωὴ καὶ ἡ ἐμπέδωση ἐνὸς ἀγωνιστικοῦ πνεύματος, εἶναι ἓνα μὲ εὐρύτερη ἔννοια καὶ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν «πρόγραμμα πρόληψης, θεραπείας καὶ ἀποκατάστασης».

Ὅμως, οἱ καιροὶ ἀλλάζουν ραγδαῖα, οἱ συνθήκες τοῦ βίου διαρκῶς μεταβάλλονται καὶ τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα διαρκῶς γίνονται ὄλο καὶ πιὸ πολυπλοκά.

Βέβαια, μέχρι σήμερα, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, ἀξιωματοῦχοι ἢ ἀπλοὶ χριστιανοὶ μεμονωμένα ἔχουν προσφέρει σημαντικά, ἀλλὰ ὄχι ὁργανωμένα, πάνω στο θέμα τῆς καταπολέμησης τῆς οὐσιοεξάρτησης καὶ τῶν ἄλλων πολυειδῶν παραμέτρων του.

Σήμερα, πλέον, ἡ Ἐκκλησία ἔχει κατανοήσει ὅτι ἡ ἐνασχόληση μὲ τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι μιὰ πολὺ προωθημένη ποιμαντική πράξη· μάλιστα, εἶναι ἓνα θέμα πού δὲ σηκώνει, ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ ἡ ἔκφραση, ἐρασιτεχνισμούς, οὔτε ἀρκεῖ ἡ καλὴ διάθεση καὶ μόνον τοῦ ὁποιοῦδήποτε.

Εἶναι ἀπαραίτητες οἱ εἰδικές γνώσεις, ἡ τεχνογνωσία τοῦ πράγματος, ἡ ὁποία, γονιμοποιημένη ἀπὸ τὸν εὐαγγελικὸν καὶ ἀνιδιοτελεῖ ζῆλον ἢ αὐτὸ πού ὀνομάζουμε θεολογικὰ χριστιανικὴ-ἀδελφικὴ ἀγάπη, μπορεῖ νὰ ἀποδώσει κάτι σημαντικό. Μετὰ ἀπὸ τίς σύντομες καὶ ἀπαραίτητες αὐτὲς διευκρινίσεις, ἔρχομαι νὰ σᾶς παρουσιάσω τὴ σύγχρονη, συντονισμένη προσπάθεια, πού ξεκίνησε πολὺ πρόσφατα στὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν μὲ τὴ σύσταση εἰδικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἰδρύματος μὲ τὴν ἐπωνυμία «ΙΔΡΥΜΑ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ «ΔΙΑΚΟΝΙΑ»» (βλ. ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὸ ὑπ' ἀριθμ. 1789 ΦΕΚ, τεύχ. Β', 28.09.1999), καὶ τοῦ ὁποίου ἔχω τὴν τιμὴ νὰ ἔχω ὀρίσθῃ Γενικὸς Διευθυντῆς μὲ πράξη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (βλ. ἀπόφαση τῆς

Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὸ ὑπ' ἀριθμ. 167 ΦΕΚ, τεύχ. ΝΠΔΔ, 5.7.2000).

Σκοποὶ καὶ μέσα τοῦ Ἰδρύματος

Στὴν προαναφερθεῖσα ἰδρυτικὴ αὐτὴ πράξη τῆς Ἱπηρεσίας μας, στὸ ἄρθρο 2, ἀναφέρονται οἱ Σκοποὶ καὶ τὰ Μέσα τοῦ Ἰδρύματος:

Ἄρθρο 2

Σκοποὶ καὶ Μέσα

1. Σκοποὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἰδρύματος τούτου εἶναι ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὀρθοδόξων ἀρχῶν τῆς ποιμαντικῆς ψυχολογίας καὶ τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν δεδομένων ἀντιμετώπιση τῶν ψυχοκοινωνικῶν προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου:

α. Μὲ τὴν παροχὴ ὑπηρεσιῶν σωστῆς καὶ ἔγκυρης ἐνημέρωσης στὸ εὐρὺ κοινὸ σχετικὰ μὲ τὴν χρῆση καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξαρτησιογόνων οὐσιῶν καὶ μὲ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ AIDS.

β. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ προγραμμάτων καὶ μεθόδων, τόσο στὸν τομέα τῆς πρόληψης ὅσο καὶ στὸν τομέα τῆς καταστολῆς, πού θὰ ἀποβλέπουν στὴ θεραπεία καὶ τὴν ἀποκατάσταση τῶν προσώπων πού ἔχουν προσβληθεῖ.

2. Εἰδικώτερα, τὸ πρόγραμμα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν συγχρόνων ψυχοκοινωνικῶν προβλημάτων, περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς Κέντρα μὲ δυνατότητα περαιτέρω ἀναπτυξέως των:

α. Κέντρο ἐπιμόρφωσης, ἐκπαίδευσης καὶ ἐνημέρωσης.

β. Κέντρο πρόληψης.

γ. Κέντρα θεραπείας.

δ. Κέντρο κοινωνικῆς ἐπανάταξης, ἐπαγγελματικοῦ καταρτισμοῦ καὶ ἀποκατάστασης.

Τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἰδρύματος «ΔΙΑΚΟΝΙΑ».

Ἐπιμόρφωση στελεχῶν

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς ἐπίσημης σύστασης τοῦ ἰδρύματος «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» δόθηκε μεγάλη σημασία στὴν ἐπιμόρφωση τῶν κληρικῶν συνεργατῶν τοῦ ἰδρύματος. Ἔτσι:

* Παρουσίαση τοῦ ἔργου τοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» στὸ 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ἱατροδικαστικῆς καὶ Τοξικολογίας, Πανεπιστήμιο Πειραιῶς, Κυριακὴ 26.11.2000.

α) Ἐπελέγησαν 30 ἱερεῖς, νεαρῆς κυρίως ἡλικίας, μὲ εἰδικὰ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὸ θέμα τῶν Ναρκωτικῶν, οἱ ὁποῖοι παρακολούθησαν τετράμηνο πρόγραμμα ἐπιμόρφωσης.

β) Ἦδη ἔχουν ὀριστεῖ στὶς 13 Περιφέρειες τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἰσάριθμοι ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι, μαζὶ μὲ λαϊκοὺς συνεργάτες, θὰ ἀποτελέσουν τὸν πρῶτο πυρήνα ἐργασίας ἀνά περιφέρεια.

γ) Ἐγίναν ἐπιμορφωτικές ἐπισκέψεις γνωριμίας ὅλων σχεδὸν τῶν σχετικῶν προσπαθειῶν-προγραμμάτων, ὥστε ἡ ἐνημέρωση τῶν συνεργατῶν μας νὰ εἶναι σφαιρική καί, εἰ δυνατόν, σιγά-σιγά νὰ ἐπισημάνουν τὶς ἰδιαιτερότητες κάθε προγράμματος, ὥστε σὲ δεδομένη στιγμή νὰ ἀντιλαμβάνονται, ἴσως, τὸ τί ταιριάζει σὲ κάθε περίπτωση.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη φάση τῆς πορείας μας. Ἡ ἐπόμενη φάση εἶναι, ἴσως, καὶ ἡ πιὸ ἐνδιαφέρουσα.

Πρόληψη - Θεραπεία - Ἀποκατάσταση: Οἱ πρῶτες ἐνέργειες - Συνεργασία μὲ ἄλλους φορεῖς

Ἦδη ὑπάρχουν συγκεκριμένες συζητήσεις μὲ τοὺς πλέον ἐπίσημους φορεῖς, ὅπως Ο.Κ.Α.ΝΑ., γιὰ συνεργασία καὶ στὰ τρία ἐπίπεδα, πρόληψη, θεραπεία, ἀποκατάσταση.

Ἐπιδιώκεται ἄμεσα ἡ δημιουργία θεραπευτικῆς μονάδος, σὲ συνεργασία μὲ τὸν Ο.Κ.Α.ΝΑ., ἡ δημιουργία ἐνὸς νέου Κέντρου - σταθμοῦ στὴν Πλάκα καὶ ἡ δημιουργία ἀνοιχτῆς γραμμῆς S.O.S. σὲ συνεργασία μὲ συγκεκριμένη σχετική προσπάθεια.

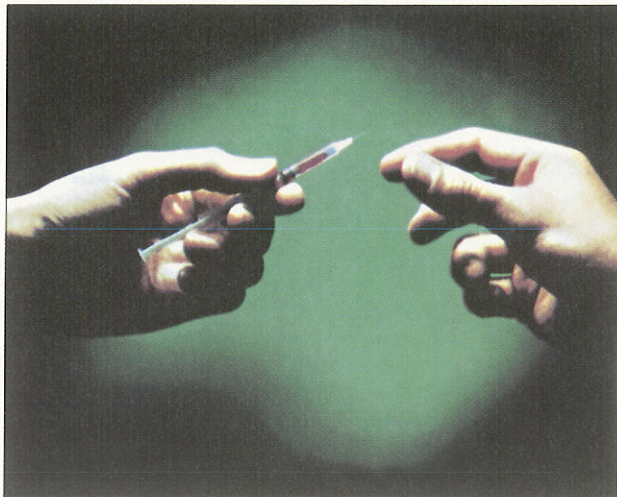
Ἐξετάζεται σοβαρὰ ἡ συνεργασία μὲ τὰ κέντρα πρόληψης τοῦ Ο.Κ.Α.ΝΑ. στὸ χῶρο, πάντα, τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ προταθεῖσα συνεργασία μὲ Δῆμους.

Δὲν πρέπει νὰ διαφεύγει τῆς προσοχῆς μας ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ μόνη τῆς στῆ διοικητικῆ τῆς μορφῆ εἶναι ἓνα δίκτυο, καὶ τοῦτο ἐπειδὴ ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ περιλαμβάνει 145 ἐνορίες, θεωρούμενες ὡς αὐτόνομες διοικητικὲς μονάδες, περιοχές, γεωγραφικοὶ χῶροι, ὁ καθένας μὲ τὶς ἰδιαιτερότητές του.

Ὅταν, τελικά, αὐτὴ ἡ προσπάθεια τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς ὀργανωθεῖ σωστὰ καὶ λειτουργήσῃ ἀποτελεσματικά, τότε αὐτὴ ἡ δουλειὰ μπορεῖ νὰ ἀπλωθεῖ στὶς 82 Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Δίκτυο ἐθελοντῶν

Ἐνα ἐπιπλέον στοιχεῖο πού μᾶς ἐπιτρέπει νὰ αἰσιοδοξοῦμε δὲν εἶναι ὅτι ἐπιδιώκουμε νὰ ἐφαρμόσουμε τὸ καλύτερο ἢ τὸ χριστιανικότερο πρόγραμμα, ἀλλὰ τὸ ἀναντίρρητο γεγονός ὅτι, ὡς Ἐκκλησία, ἔχουμε στῆ διάθε-

σὴ μας ἓναν ἀστείρευτο ἀριθμὸ ἐθελοντῶν, εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία μία ἀνεξάντλητη κοίτη ἀντλησης ἐθελοντῶν καὶ μάλιστα ἀνθρώπων πέρα γιὰ πέρα ἀνιδιοτελῶν καὶ ἐμπνεομένων ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ ζῆλο. Προσπαθοῦμε, βέβαια, σὲ συνεργασία μὲ ὅλους τοὺς τίμιους ἐργάτες πού ὑπηρετοῦν τὴν ἴδια ὑπόθεση ἀπὸ ἄλλους χώρους, νὰ δώσουμε στοὺς ἐθελοντὲς συνεργάτες μας, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ζῆλο, τὴν ἐπίγνωση, τὴ διακριτικότητα, τὸν τρόπο νὰ βλέπουν τὸν ἄνθρωπο τὸν ἐμπλεκόμενο στὸ λαβύρινθο τῶν ἐξαρτησιογόνων οὐσιῶν μὲ τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον, τὴν ἴδια ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ φυλὴ, τὴ γλώσσα καὶ τὶς ὅποιες ἰδεολογικὲς τοποθετήσεις του.

Εἴμαστε ἀνοιχτοὶ στὴν τίμια συνεργασία μὲ ὅλους, τιμᾶμε καὶ σεβόμαστε τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν προσπάθεια ὅλων καὶ πιστεύουμε ὅτι χρειαζόμαστε ἀλληλοστήριξη, ἀλληλοκατανόηση, ὥστε νὰ ἀντέχουμε στὶς πολλές ματαιώσεις, τὶς ἀντιξοότητες πού προβάλλονται καθημερινὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση τῆς ἐνασχόλησης μὲ τὸ ὑπὸ συζήτηση θέμα.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ εὐχαριστοῦμε θερμὰ τοὺς διοργανωτὲς τοῦ 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ἱατροδικαστικῆς καὶ Τοξικολογίας, γιὰ τὴν ἀσχολήθησαν σὲ τόση ἔκταση καὶ βάθος μὲ τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς οὐσιοεξάρτησης καί, ἐπιπλέον, ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία μεταξὺ τῶν ἄλλων φορέων καὶ στὸ ἴδρυμα «ΔΙΑΚΟΝΙΑ» νὰ παρουσιάσει σὲ λίγες γραμμὲς τὴ φυσιογνωμία τοῦ ἔργου του καὶ νὰ συμμετάσχει σ' αὐτὴ τὴν τόσο ἀξιόλογη ἀντίδοση καὶ ἀλληλοπεριχώρηση τῶν ἐμπειριῶν πάνω στὸ πρόβλημα τῶν ἐξαρτησιογόνων οὐσιῶν, πού πλήττει ἰδιαίτερα τοὺς νέους μας καὶ μάλιστα πολλὲς φορὲς τὸ καλύτερο, καὶ ἴσως τὸ πιὸ εὐαίσθητο, κομμάτι τῆς νεολαίας μας.

Ἐκκλησία καὶ Εὐχαριστία

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἀγαθαγγέλου Χαραμαντίδη

α΄

Ἡ κοινωνία, μέσα σὴν ὁποία ἀποκαθίσταται ἡ θεανθρώπινη ἔνωση καὶ ἀναπλάσσεται ἡ πεσοῦσα ἀνθρώπινη φύση, τελεῖται στὸ Σῶμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅσοι ἐνώνονται μὲ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία, ἐπανερχονται σὴν θεανθρώπινη κοινωνία, ἐπανευρίσκουν τὴν χαμένη στὸν Παράδεισο οἰκογένειά τους, ἀντικρύζουν τὸν Θεὸ Πατέρα τους καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀδελφούς τους.

Ὅμως, ἡ μετοχὴ τῆς ζωοποιῦ ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶναι ἐφ' ἅπας ἐγγυημένη διὰ τοῦ Βαπτίσματος. Μόνο μὲ τὸν ἀγώνα γιὰ τὴν τελείωση μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ μετέχει τῆς ἀφθαρτοποιῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ σὲ κάθε Θεία Λειτουργία οἱ εἰρηνεύοντες μεταξύ τους, μὲ ἀγάπη, πιστοὶ ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸ, γιὰ νὰ μορφώσει σὲ αὐτούς, διὰ τῶν Τιμίων Δώρων, τὸν Χριστὸ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. «*Σπουδάσετε οὖν πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς εὐχαριστίαν καὶ εἰς δόξαν. Ὅταν γὰρ πυκνῶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθε, καθαιροῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ Σατανᾶ καὶ λύεται ὁ ὄλεθρος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁμοιοῖα ὑμῶν τῆς πίστεως*».

Στὴν Θεία Εὐχαριστία, τὴν «*συγκεφαλαίωση τῆς ὅλης Θείας Οἰκονομίας*», πραγματοποιεῖται ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ συγχρόνως ἀποκαλύπτεται ἡ φύση καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ὡς μυστηρίου θεανθρωπίνης κοινωνίας. «*Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σὺν ἡμῖν ἀοράτως λατρεύουσι*». Ὁ κόσμος προσφέρεται στὸν Θεὸ καὶ καθίσταται τοῦ Θεοῦ. «*Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν σοὶ προσφέρομεν...*». «*Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*». Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, πού προσφέρουμε στὸν Θεὸ, συνοψίζουν καὶ περιλαμβάνουν ὅλη τὴ ζωὴ μας καὶ ὅλο τὸν κόσμο μας. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐν μετανοίᾳ μετέχει τῆς Εὐχαριστίας, καθίσταται καθολικὸς ἄνθρωπος, δηλαδὴ ἄνθρωπος πού ὑπερβαίνει τὴν διάσπαση καὶ τὴν μερικότητα διὰ τῆς μετοχῆς του σὴν καθολικὴ Ἀλήθεια καὶ Ζωή. Τώρα μπορούμε νὰ κατανοήσουμε, «*γιατί δὲν εἶναι ἡ Ἐκκλησία πού ὑπάρχει γιὰ τὴν Θεία Λειτουργία ἢ πού παράγει τὴν Θεία Λειτουργία. Εἶναι ἡ Θεία Εὐχαριστία, ἡ ὁποία, μὲ ὅλη τὴν σημασία τῆς λέξεως, καθιστᾷ τὴν Ἐκκλησία αὐτὸ πού πραγματικὰ εἶναι*». Νὰ γιατί χωρὶς τὴν Θεία Εὐχαριστία δὲν θὰ ὑπῆρχε Ἐκκλησία. Νὰ γιατί αὐτὸ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ μᾶς προβληματίσει εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι σήμερα ἡ λατρεία δὲν κατανοεῖται πλέον ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν λειτουργία, ἔκφραση καὶ ἐκπλήρωση τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ, ἀντίθετα, ἡ Ἐκκλησία ἐκλαμβάνεται ἀπλᾶ ὡς τελεουργὸς τῆς λατρείας.

β΄

Ἐνα ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς λειτουργικῆς ἀντιλήψεως, τὸ ὁποῖο ὀδηγεῖ σὲ μιὰ σειρά ἀπὸ ἀλλαγές, μὲ ἀρνητικὲς συνέπειες γιὰ τὴν λειτουργικὴ ἐξέλιξη καὶ τὴν πνευματικότητα, εἶναι τὸ φαινόμενο τῆς ἐξατομίκευσης τῆς Θείας Λειτουργίας, τὸ γεγονός, δηλαδὴ, ὅτι ἡ ἐμπειρία τῆς λατρείας ἔχει παύσει νὰ εἶναι μιὰ ἀπὸ κοινοῦ λειτουργικὴ πράξη. Εἶναι, τοῦλάχιστον σὴν συνείδηση ἀρκετῶν, μιὰ συνάθροιση ἀτόμων πού ἔρχονται σὴν Ἐκκλησία, παρίστανται σὴν λατρεία, μὲ σκοπὸ νὰ ἱκανοποιήσουν μεμονωμένα τὶς ἀτομικὲς θρησκευτικὲς ἀνάγκες τους καὶ ὄχι γιὰ νὰ συστήσουν καὶ νὰ ἀποτελέσουν τὴν Ἐκκλησία.

Σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ σωτηρία διὰ τῆς τελειώσεως μέσα ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀδελφούς μας. Τὸ πρόβλημα τῆς δυτικῆς θεολογίας, ἂν δηλαδὴ ἡ σωτηρία ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν πίστη μόνον ἢ μὲ ἀξιόμισθα ἔργα, εἶναι ἄγνωστο σὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία. Ὁ ἰσχυρισμὸς δὲ τῶν Προτεσταντῶν ὅτι κάθε ἕνας πιστὸς ἔχει μὲ τὸν Θεὸ ἰδιωτικὲς σχέσεις καὶ δὲν ἔχει, κατὰ συνέπεια, ἀνάγκη ἄλλων πρὸς ἐπίτευξη ὀρθῆς σχέσεως μὲ τὸν Χριστὸ, εἶναι ἀπὸ καθαρὰ εὐαγγελικὴ ἄποψη ἀβάσιμος. Ἡ ἐκδοχὴ αὐτὴ περὶ σωτηρίας εἶναι προῖον μᾶς εὐδαιμονιστικῆς καὶ ἰδιοτελοῦς νοοτροπίας, εἶναι τὸ ἄγχος τοῦ ἀνθρώπου τῆς αὐγουστίνειας καὶ προτεσταντικῆς αὐτοσυνειδησίας.

Θά πρέπει νά ἀπαλλαγούμε ἀπό τήν ιδέα ὅτι ὑπάρχουν δύο λατρεῖες στήν Ἐκκλησία, μία δημόσια καί μία ιδιωτική. Ἡ ἀρχαία ἀντίληψη τῆς Ἐκκλησίας περὶ Εὐχαριστίας ἀντιμετωπίζει τὸ μυστήριο τῆς Θείας Λειτουργίας ὄχι σὰν ἀντικείμενο, σὰν πράγμα καί σὰν μέσο ἐκδηλώσεως τῆς εὐσέβειάς μας ἢ ἐξυπηρετήσεως τῆς σωτηρίας μας, ἀλλὰ ὡς λειτουργία, ὡς πράξη συνάξεως, ὡς κοινὴ καθολικὴ ἐκδήλωση τῆς ὅλης Ἐκκλησίας. Ἄς θυμηθοῦμε ἐδῶ, γιὰ τοῦ λόγου τὸ ἀληθές, τὴν σημασία τοῦ γεγονότος τῆς ἑορτῆς, τὸ ὁποῖο διασώζεται στὸν κῶρο τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητας.

Ἡ Θεία Εὐχαριστία, ἡ ὁποία εἶναι, σύμφωνα μὲ τὴν ὁμόφωνη παράδοση, τὸ κέντρο ὁλόκληρης τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, καταλογραφήθηκε ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ μυστήρια γιὰ νά καταστήσει νά τελεῖται πολλὰς φορές, ὅπως καί τὰ ἄλλα μυστήρια, ὡς ιδιωτικὴ ἀκολουθία πού ἀποσκοπεῖ στὸν ἐξαγιασμό μεμονωμένων χριστιανῶν καί ὄχι στήν οἰκοδομὴ τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ καλύτερη ἀπόδειξη αὐτοῦ εἶναι ἡ ὁλοκληρωτικὴ παραγνώριση τῆς Θείας Κοινωνίας ὡς μιᾶς πράξεως γιὰ ὅλους. Ἐκεῖ πού ἡ Πρώτη Ἐκκλησία εἶδε τὴν πραγματικὴ τῆς ἐκπλήρωση ὡς κοινωνία σὲ ἓνα σῶμα, «...ἡμᾶς δὲ πάντα, τοὺς ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου μετέχοντας...», ἐρχόμαστε ἐμεῖς νά τὴς θεωρήσουμε ὡς πράξεις πού ἀφήνονται ἀποκλειστικὰ στήν ἀτομικὴ ἐπιθυμία, τὴν εὐσέβεια καί τὴν προετοιμασία ἐκάστου.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ἐὰν ρωτήσουμε καμιά φορὰ τοὺς Χριστιανούς μας, γιατί πηγαίνουν τὴν Κυριακὴ στήν Ἐκκλησία. Πολλὰς φορές οἱ ἀπαντήσεις δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ τὴν ἀλήθεια. Δηλαδή, πρέπει νά ἔρχεσαι, σοῦ λένε, τὴν Κυριακὴ στήν Ἐκκλησία, διότι εἶναι καθῆκον πρὸς τὸν Θεό. Πηγαίνω στήν Ἐκκλησία γιὰ νά μεταλάβω. Αὐτὴ δὲν εἶναι Ὁρθοδοξία. Εἶναι ἡ ἀτομικὴ σχέση μὲ τὸν Θεό.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ἐὰν ρωτήσουμε καμιά φορὰ τοὺς Χριστιανούς μας, γιατί πηγαίνουν τὴν Κυριακὴ στήν Ἐκκλησία. Πολλὰς φορές οἱ ἀπαντήσεις δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ τὴν ἀλήθεια. Δηλαδή, πρέπει νά ἔρχεσαι, σοῦ λένε, τὴν Κυριακὴ στήν Ἐκκλησία, διότι εἶναι καθῆκον πρὸς τὸν Θεό. Πηγαίνω στήν Ἐκκλησία γιὰ νά μεταλάβω. Αὐτὴ δὲν εἶναι Ὁρθοδοξία. Εἶναι ἡ ἀτομικὴ σχέση μὲ τὸν Θεό.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θά πρέπει νά ἀναφέρουμε καί τὸ θέμα τῆς προσελεύσεως ἢ μὴ στήν Θεία Κοινωνία. Ἡ συνεχὴς Θεία Κοινωνία εἶναι τὸ ἰδεῶδες τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Δὲν πρόκειται καθόλου γιὰ ὑποχρέωση. Δὲν μπορούμε, δὲν ἔχουμε δικαίωμα νά τὸ πράξουμε, νά πιέσουμε κανέναν νά κάνει μιὰ πράξη ἀγάπης καί λατρείας. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀντικειμενικὴ καί ξεκάθαρη διαπίστωση: ὅποιος δὲν κοινωνεῖ, τοποθετεῖ τὸν ἑαυτό του στήν κατάσταση τῶν ξένων, πού εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας. «Μηδεὶς πλανάσθω. Ἐὰν μὴ τις ᾗ ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου, ὑστερεῖται τοῦ ἄρτου τοῦ Θεοῦ...· ὁ οὖν μὴ ἐρχόμενος ἐπὶ τὸ αὐτό, οὗτος ἤδη ὑπερῆφανεῖ καὶ ἑαυτὸν διέκρινεν». Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες εἶναι σαφέστατα κανονιστικοὶ γι' αὐτοὺς πού δὲν κοινωνοῦν, γιατί μιὰ τέτοια στάση φανερώνει τὴν μὴ συμμετοχὴ στήν Ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ ὀμιλοῦν περὶ ἀποβολῆς καί ἀφορισμοῦ. Διάφοροι λόγοι, μὰ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ χαμένη ἐκκλησιαστικὴ αὐτοσυνειδησία, συνετέλεσαν στὸ νά λησμονηθεῖ ἡ ἀλήθεια αὐτή. Εὐτυχῶς, ἡ Ἐκκλησία ἄρχισε νά ζεῖ, καί πάλι, τὴν παράδοσή της. Γεννιέται τὸ κίνημα τῶν Κολλυβάδων, γνωρίζουμε ἀγῶνες ἀγίων καί ἀσκητῶν γιὰ τὴν ἐπανεκτίμηση τῆς λειτουργικῆς παράδοσεως καί διδασκαλίας. Ἦδη, στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ὁ ἅγιος Μακάριος ὁ Νοταρᾶς, Ἀρχιεπίσκοπος Κορίνθου, ἐκδίδει ἀνώνυμα τὸ βιβλίον *Περὶ τῆς συνεχοῦς Θείας Μεταλήψεως*, τὸ ὁποῖο ἀρχικὰ καταδικάστηκε ἀπὸ τοὺς Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Γαβριὴλ καί Προκόπιο, ὡς παράνομο καί σκανδαλοποιό, ἀθωώθηκε συνοδικὰ ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Νεόφυτο, ὡς ψυχοφελὲς καί σωτήριο, καί ἔδωσε ἀφορμὴ στὸν Πατριάρχη ἅγιο Γρηγόριο τὸν Ε' νά συντάξει, κατὰ τὸ ἔτος 1819, Πατριαρχικὸ Γράμμα πρὸς τοὺς Μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί νά ἀποφανθεῖ, ὅτι «χρέος ἔχουσιν οἱ εὐσεβεῖς ἐν ἐκάστη μυσταγωγία νά προσέρχωνται καί νά μεταλαμβάνωσιν, ἀρκεῖ νά εἶναι ἀνέγκλητοι παρὰ τοῦ πνευματικοῦ των».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τὸ γεγονὸς τῆς τακτικῆς ἢ μὴ προσελεύσεως τῶν πιστῶν στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καθὼς καί τῆς καταλλήλου προετοιμασίας, εἶναι ἓνα πολὺ σοβαρὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖο καθημερινὰ ἀντιμετωπίζουμε καί γιὰ τὸ ὁποῖο ὀφείλουμε νά ἐργασθούμε σκληρά.

Εὐαγγέλιο ἀπὸ τὴς Σαράντα Ἐκκλησίες.

Ένας άγνωστος για τους πολλούς, αλλά πολύ γνωστός για τον Λ. Τολστόϊ, ό όσιος Ίάκωβος, ό άσκητής

Του Μιχαήλ Κ. Μακράκη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

*«Ἀπῆλθε σαρκός, ὡσπερ ἔκ τινος πάγης,
Ὁ σαρκός Ίάκωβος, οὐχ ἄλους πάγαις»*

Υπάρχει στο έορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας ένας άγιος, ἢ μάλλον όσιος, πού ἂν καί φέρει γνωστό όνομα, τó όνομα ενός από τούς τρεῖς αγαπημένους μαθητές τοῦ Χριστοῦ κι ενός άλλου μαθητῆ του επίσης, τοῦ υιοῦ τοῦ Ἀλφαίου, ὅπως καί τοῦ λεγόμενου Ἀδελφοθέου, εἶναι σχεδόν άγνωστος σέ μᾶς. Ἴσως γιατί τόν επισκιάζει ένας άλλος, πολύ γνωστός άγιος, πού συνορτάζει τήν ἴδια μέρα, ό άγιος Ἐφραίμ ό Σύρος, «ό μέγας—κατά τόν Γρηγόριο Νύσσης— πατήρ ἡμῶν καί τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος».

Ὁ ὑποτιθέμενος αὐτός «άγνωστος», για τόν όποιο μιλοῦμε ἐδῶ, ό άγνωστος με τó γνωστό όνομα τοῦ Ἰακώβου, αὐτό εἶναι τó πραγματικό όνομά του, μᾶς εἶναι γνωστός από τó κύριο χαρακτηριστικό του, τήν άσκησι. Αὐτό πού τοῦ δίνει καί τήν προσωνομία: «Ἀσκητής». Εἶναι ό όσιος Ίάκωβος ό Ἀσκητής, πού έορτάζει στίς 28 Ἰανουαρίου μαζί με τόν Ἐφραίμ καί άλλους άγίους. Καί πού τόν επιλέγουμε ἐδῶ ἀπ' ὅλους αὐτούς, ὄχι ἀπλῶς ὡς τó λιγότερο γνωστό, αλλά για τήν ἴδια τῆ ζωῆ του, πού, ὅπως θά δοῦμε, παρουσιάζει ιδιαίτερο ένδιαφέρον.

Σύμφωνα με τó *Μηναῖον τοῦ Ἰανουαρίου*, πού ἀκοῦμε στήν Ἐκκλησία τήν ἡμέρα τῆς

έορτῆς του, «οὗτος ό Ὁσιος, τοῖς πᾶσιν ἀποταξάμενος βιωτικοῖς, ὤκησεν ἐν τινι σπηλαίῳ ἔτη πεντεκαίδεκα, πλησίον καμοπόλεως τινος, καλουμένης Πορφυριώνης, πᾶσαν άσκησιν μετερχόμενος». Ἀποχωρίστηκε καθετί τó βιοτικό, ἄφησε ὅλα τά πράγματα τοῦ κόσμου. Ὅμως, ἄφησε ἀπλῶς τόν κόσμο ἢ κάτι περισσότερο, τήν παράφορη ζωῆ τοῦ κόσμου; Μιά ἔκλυτη, ἁμαρτωλή ζωῆ, δηλαδή, πού πιθανῶς νά πέρασε μέσα στόν κόσμο, πρὶν πάει νά κλειστεῖ σέ μιᾶ σπηλιά ὡς άσκητής; Ὁ Συναξαριστής δέν κάνει καμιά νύξη, καμιά διευκρίνιση, παρὰ μονάχα τῆ γενική παρατήρηση για «Βίους πολλῶν ἁμαρτωλῶν πρότερον, οἵτινες ἔγιναν Ἄγιοι με τήν μετάνοιαν ὕστερον».

Ἴσως αὐτή ἡ μετάνοια, ἡ μεταστροφή ενός μεγάλου ἁμαρτωλοῦ σέ άγιο, νά μὴν εἶναι ἀκριβῶς ἡ περίπτωση τοῦ όσιου Ἰακώβου. Τοῦλάχιστον κατά τήν ἀρχική φάση τῆς άσκητικῆς ζωῆς του. Εἶναι, ὅμως, ἡ περίπτωση μᾶς ἁμαρτωλῆς γυναίκας πού θά δοῦμε ἄλλη φορά. Μιᾶς πόρνης πού μπῆκε στό κελί τοῦ όσιου, για νά τόν ρίξει σέ πειρασμό. Καί πού μετανόησε για τήν πράξη τῆς αὐτῆ, ὅπως καί για ὅλη τήν προηγούμενῆ τῆς ζωῆ, κι ἔγινε άγία. Βέβαια, μιᾶ τέτοια μετάνοια, καί μάλιστα πολύ μεγαλύτερη, ἔδειξε στήν πραγματικότητα καί ό όσιος Ίάκωβος. Ὅμως, σέ μιᾶ κατοπινῆ φάση τῆς άσκητικῆς

του ζωής, πού γι' αυτό και δέν θά μᾶς ἀπασχολήσει πρὸς τὸν παρόν.

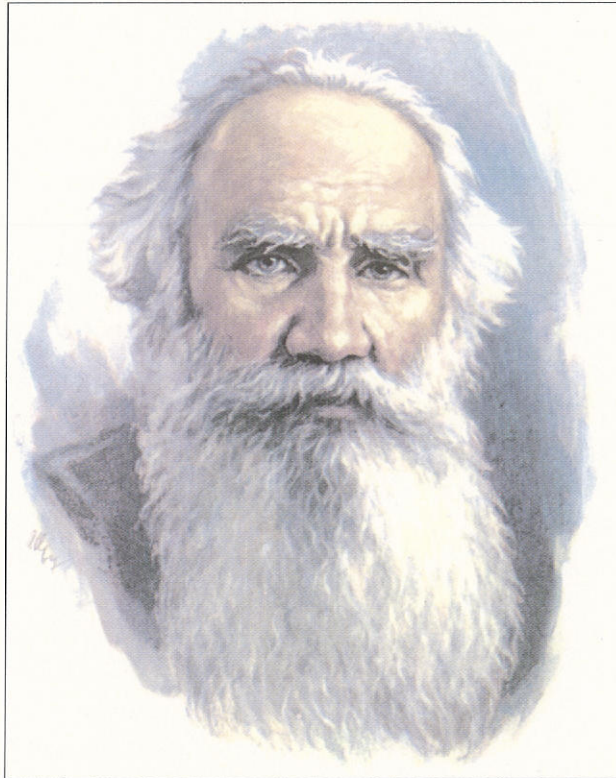
Αὐτὸ πὸν μᾶς ἐνδιαφέρει τώρα εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀσκητική του ζωὴ, πὸν τὸν χαρακτηρίζει καὶ ὡς ἀσκητῆ. Ὅτι, δηλαδή, ἄφησε τὸν κόσμον καὶ ἀποτραβήχτηκε σὲ μιὰ σπηλιά, ὅπου ἔζησε γιὰ χρόνια πολλά, μὲ προσευχὴ καὶ νηστεία, χρησιμοποιώντας, κατὰ τὸ Συναξαριστῆ, «*πᾶσαν ἀσκησιν*». Κάθε εἶδους, ἀκόμα καὶ τὴν πιὸ σκληρὴ, ἀσκησι: ἀτέλειωτες «*μετάνοιες*» καὶ πολλὲς φορὲς πλήρη στέρησι. Ὅχι μονάχα ἀπὸ φαγητό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ νερό καὶ ὕπνο, μὲ κρύο καὶ γυμνια καὶ ὅποιες ἄλλες κακουχίες. Ἐκανε καθετὶ πὸν μπορούσε, γιὰ νὰ καταπονήσει τὸ σῶμα του καὶ νὰ νεκρώσει τίς αἰσθήσεις του, ὥστε νὰ μὴν προκαλοῦνται πιά ἀπὸ τὰ αἰσθητά.

Ἔτσι, μὲ τὴν ὀλοσχερὴ ἀποκοπή του ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, μὲ τὴν κάθαρση τῆς ψυχῆς του ἀπὸ κάθε σκέψη καὶ ἐπιθυμία γιὰ καθετὶ τὸ βιοτικὸ, μπόρεσε νὰ φτάσει σὲ τέτοια ἠθικὴ τελείωσι πὸν ἄρχισε, ὅπως ἀναφέρει ὁ Συναξαριστῆς, νὰ κάνει θαύματα: «*Ἐδίωκε δαιμόνια, ἰάτρειεν ἀρρωστίας καὶ πάθη ἀνιάτα καὶ ἄλλα ὅμοια ἔκαμνε*». Φαίνεται, ὅμως, πὸς τὴ θαυματουργικὴ του ἰκανότητα, τὴν ἀπέκτησε μᾶλλον ἀργότερα. Μετὰ τὴν ἀντιμετώπισι ἐνὸς μεγάλου πειρασμοῦ, πὸν ἀνέδειξε τὴν ἀγιο-

τητα του ὡς νικητῆ στὴν πάλη του μὲ τὴ σάρκα. Ἔτσι πὸν ν' ἀποδεσμευτεῖ ἀπὸ αὐτή, σὰν ἀπὸ κάποια παγίδα, καὶ νὰ γίνει ἀπόρθητος, ἀδούλωτος στὶς παγίδες τῆς σάρκας, σύμφωνα μὲ τοὺς στίχους τοῦ Συναξαριστῆ:

«*Ἀπῆλθε σαρκός, ὡσπερ ἐκ τινος πάγης,
Ὁ σαρκὸς Ἰάκωβος, οὐχ ἄλους πάγαις*».

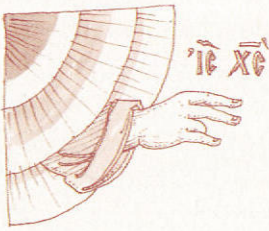
Πρόκειται γιὰ τὸ σαρκικὸ πειρασμὸ πὸν ἀντιμετώπισε ὁ ὅσιος, ὅταν μπῆκε στὸ κελί

Λέων Νικολάγεβιτς Τολστόϊ 1828-1910 (Ἔργο τοῦ ζωγράφου Ἀ. Γκ. Κρούτσιννα). Ὁ διάσημος Ρῶσος συγγραφέας, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν ὅσιο Ἰάκωβο τὸν Ἀσκητῆ, ἄγνωστο γιὰ τοὺς πολλοὺς, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ τὸν ἴδιο, μετέφερε τὴ ζωὴ τοῦ ὁσίου σὲ μιὰ νουβέλα του, στὸν *Πατέρα Σέργιο* (1898). Ὅμως, μ' ἓνα δικὸ του τρόπο, τὸ γνωστὸ συγγραφικὸ του ὕφος. Αὐτὸ πὸν διακρίνει καὶ τὸ λογοτεχνικὸ του ταλέντο.

του ἢ πόρνη ἐκεῖνη πὸν ἀναφέραμε καὶ πρωτίτερα. Ἐνα περιστατικὸ πὸν εἶναι, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ὁ ὅσιος, ἄγνωστο στοὺς πολλοὺς. Ἀλλὰ πολὺ γνωστὸ στὸ διάσημο Ρῶσο συγγραφέα Λέοντα Τολστόϊ, ὁ ὁποῖος τὰ μεταφέρει σὲ μιὰ νουβέλα του, στὸν *Πατέρα Σέργιο*, ἔχοντας ἐπηρεαστεῖ γενικότερα, σὲ μεγάλο βαθμὸ, στὴ νουβέλα του αὐτή, ἀπὸ τὸ βίο τοῦ ὁσίου Ἰακώβου τοῦ Ἀσκητῆ. Ὅμως, γιὰ τὸ περιστατικὸ αὐτό, τόσο πρωτότυπο καὶ συναρπαστικὸ, θὰ κάνουμε ἰδιαίτερο λόγο στὸ ἐπόμενο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μας. Καί, ἂν χρειαστεῖ, θὰ συνεχίσουμε

σ' ἓνα ἄλλο ἐπίσης, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ δοῦμε πὸς περιγράφει ὁ Τολστόϊ τὸ ἴδιο—πραγματικὰ συγκλονιστικὸ—περιστατικὸ μὲ αὐτὸ τοῦ Συναξαριστῆ. Ὅμως, μ' ἓνα δικὸ του τρόπο, τὸ γνωστὸ συγγραφικὸ του ὕφος. Αὐτὸ πὸν διακρίνει καὶ τὸ λογοτεχνικὸ του ταλέντο.

Οἱ Πρεσβυτέρους καὶ ἡ ἐπικοινωνία μεταξύ τους

Τῆς Πρεσβυτέρας Εὐαγγελίας Ἀνδρεάκη

Εἶναι γεγονός ὅτι στήν ἐποχή μας γίνεται πολὺς λόγος γιὰ τὴν ἐπικοινωνία. Αὐτὸ μαρτυρεῖ πὼς ἡ ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους χωλαίνει. Ἐὰν πράγματι οἱ ἄνθρωποι, καὶ στήν προκειμένη περίπτωση ἡμεῖς οἱ πρεσβυτέρους, ἐπικοινωνούσαμε μεταξύ μας οὐσιαστικά, μὲ ζεστασιὰ καὶ ἀμεσότητα, δὲν θὰ χρειαζόταν νὰ θίξουμε καὶ νὰ συζητήσουμε τὸ συγκεκριμένο θέμα. Ὅσο ὅμως χάνεται ἡ δυνατότητα ἐπικοινωνίας, τόσο περισσότερος λόγος γίνεται γι' αὐτή.

Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ἔλεγε προφητικά πὼς κάποτε οἱ στέγες τῶν σπιτιῶν θὰ ἐνώνονται, οἱ ψυχὲς ὅμως θὰ ἀπομακρύνονται. Καὶ πραγματικά, σήμερα οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται τὸ βαθὺ χάσμα πὺν συνεπάγεται ἡ ἔλλειψη ἐπικοινωνίας. Δὲν ὑπάρχουν φίλοι, ὑπάρχουν μόνο γνωστοί. Οἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων γίνονται ἐπιδερμικές. Δὲν ἐπικοινωνοῦμε ψυχικά ἀλλὰ τηλεφωνικά. Μπορεῖ νὰ κάνουμε ἐγχειρήσεις ἀνοιχτῆς καρδιάς, ἀλλὰ δὲν ἔχουμε ἀνοιχτὴ καρδιά. Ποιὸς μπορεῖ ν' ἀκούσει τὸ χτύπο τῆς καρδιάς τοῦ ἄλλου; Κι ὅταν πιά οἱ καρδιὲς δὲν ἐπικοινωνοῦν, εἶναι φυσικὸ οἱ ἀνθρώπινες σχέσεις νὰ ξελέφτουν.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἐπικοινωνίας φαίνεται νὰ εἶναι ἡ αἰτία καὶ ἡ προϋπόθεση ὄλων τῶν τραγικῶν καταστάσεων τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἀπὸ τίς πιὸ ἀσήμαντες λεπτομέρειες τῆς καθημερινότητος μέχρι τὰ μεγάλα ἄλτα προβλήματα τοῦ κόσμου. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι καὶ ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου στήν ἁμαρτία παρουσιάζεται σὲ πρώτη φάση ὡς πρόβλημα ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό. Ἐὰν καὶ εἶχαν ὅλες τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις, οἱ πρωτόπλαστοι δὲν μπόρεσαν νὰ διατηρήσουν μιὰ σωστὴ καὶ δημιουργικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ Θεό. Χάλασε τὴ σχέση του μὲ τὸ Θεὸ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ τότε ὅλη ἡ ὑπαρξὴ του εἶναι ἓνα συγχετιστικὸ πρόβλημα ἐπικοινωνίας, πρῶτα μὲ τὸ Θεό, μὲ τὸν ἑαυτὸ του, μὲ τὸν πλησίον του καὶ μὲ τὸ φυσικὸ κόσμο πὺν τὸν περιβάλλει. Ἐτσι, σήμερα ὄλοι

μας, εἴτε τὸ συνειδητοποιοῦμε εἴτε ὄχι, ἀντιμετωπίζουμε προβλήματα ἐπικοινωνίας, τὰ ὅποια εἶναι τόσο πληθωρικά, ὥστε ταυτίζονται κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὴν ὅλη μας ὑπαρξή. Ἡ ὅλη μας ὑπαρξὴ εἶναι βασικά ἓνα πρόβλημα ἐπικοινωνίας.

Αὐτὸ, ὅμως, πὺν πρέπει νὰ δοῦμε ἐδῶ εἶναι ὅτι τὰ προβλήματα ἐπικοινωνίας ὑπάρχουν καὶ στίς σχέσεις μεταξύ «πνευματικῶν ἀνθρώπων», ἀνθρώπων πὺν βρίσκονται μέσα στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας. Περιπτώσεις συνεργασίας χριστιανῶν-ιερέων, κατηχητῶν, πρεσβυτέρων θεβαιώνουν ὅτι προβλήματα ἐπικοινωνίας ὑπάρχουν καὶ ἐκεῖ πὺν δὲν δικαιολογούνται ἐκ πρώτης ὄψεως. Καὶ μάλιστα στίς περιπτώσεις αὐτὲς ἡ ἐπικοινωνιακὴ κρίση ἐκδηλώνεται μὲ τέτοια ἐνταση, ὥστε νὰ προβληματίζεται κανεὶς γιὰ τὴν αὐθεντικότητά τῆς πνευματικῆς ζωῆς πὺν δίδει ὁ καθένας. Γιατί, ἂν οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν προβλήματα ἐπικοινωνίας, πὺν μποροῦν νὰ ἀναπτύξουν σωστὲς διαπροσωπικὲς σχέσεις μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; Ἐὰν ἡ πνευματικὴ ζωὴ πὺν ζοῦν δὲν τοὺς βοηθᾷ νὰ εἶναι συνεργάσιμοι, τότε τί μπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήσει στήν ἀνάπτυξη διανθρωπίνων σχέσεων, χωρὶς μικρὰ ἢ μεγάλα προβλήματα;

Μόνον ἓνας ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει προβλήματα ἐπικοινωνίας. Κι αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης. Ὅπου βασιλεύει ἡ ἀγάπη, ἐκεῖ ἡ ἐπικοινωνία εἶναι ἐποικοδομητικὴ καὶ δημιουργικὴ. Ὁ αὐθεντικὸς ἅγιος, ὡς ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης, ἐπικοινωνεῖ χωρὶς προβλήματα, ἔχει τὴ δύναμη καὶ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ νὰ ἀγαπᾷ μὲ εὐκρίνεια τοὺς πάντες καὶ νὰ διαλέγεται μὲ ἀγάπη μαζί τους. Ἡ ἀγάπη δημιουργεῖ μιὰν ἀληθινὴ κοινωνία προσώπων.

Ἐτσι καταλαβαίνουμε ὅτι τὴ ρίζα τοῦ προβλήματος τῆς ἐπικοινωνίας πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσουμε στὸ βάθος τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καὶ εἰδικότερα στὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἑαυτὸ του. Ἐὰν ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἐνὸς ἀνθρώπου εἶναι αὐθεντικὴ ἢ ἀπλῶς ψευδαισθησια, αὐτὸ ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὸ εἶδος

της σχέσης που έχει με τον εαυτό του. Ο E. Fromm λέει ότι «ο σύγχρονος άνθρωπος δεν μπορεί να ακούσει τον πλησίον του, γιατί δεν μπορεί να ακούσει τον εαυτό του». Τότε οι διαστάσεις της ζωής του περιορίζονται στο παρόν, παραγνωρίζοντας τις πνευματικές της διαστάσεις και τις ανάγκες της ψυχής του.

Η Εκκλησία με το θεμελιώδες μυστήριο της θ. Ευχαριστίας, που εύστοχα ονομάζεται θ. κοινωνία, μᾶς θεραπεύει από το κακό της άποξένωσης. Συγκεντρωνόμαστε σαν Εκκλησία για ένα κοινό σκοπό, κοινωνούμε από το άγιο ποτήριο και γινόμαστε ένα. Το Έγώ επικοινωνεί με το Άλλο, με το θείο και με το ανθρώπινο. Επικοινωνεί ο άνθρωπος που μετέχει στη θ. Κοινωνία προσωπικά με το Θεό, διαπροσωπικά και συλλογικά με τους συνανθρώπους του. Βγαίνουμε από το μοναχικό Έγώ μας για να συναντήσουμε τον Άλλο, και στο πρόσωπο του άλλου τον ίδιο το Θεό.

Ο Γάλλος φιλόσοφος Σάρτρ έλεγε ότι «οί άλλοι άνθρωποι είναι ή κόλασή μου», περιγράφοντας με τον πιο ακριβή τρόπο την κατάσταση της εποχής μας. Στην πατερική παράδοση, όμως, της Εκκλησίας μας ή κόλαση περιγράφεται ως το μαρτύριο του να μην μπορείς να αγαπάς. Κατά τον άγιο Μακάριο τον Αιγύπτιο κόλαση είναι να μην μπορείς να βλέπεις τον Άλλο, πρόσωπο με πρόσωπο, και οί καλεσμένοι κάθονται έχοντας γυρισμένη την πλάτη τους ο ένας στον άλλο. Κόλαση είναι όχι ο τόπος αλλά ο τρόπος να ζεις χωρίς να επικοινωνείς με το Θεό και τους ανθρώπους. Ο άνθρωπος δεν είναι άτομο, δηλαδή ένα όν κλεισμένο στο έγώ του, χωρίς να αισθάνεται την ανάγκη της επικοινωνίας, αλλά πρόσωπο. Το πρόσωπο (από το προς-όψη) είναι από τη φύση του πλασμένο για επικοινωνία με το Θεό, τον εαυτό του, το συνάνθρωπό του. Ο κάθε άνθρωπος αναγεννιέται ως πρόσωπο μέσα στην Εκκλησία.

Εμείς, λοιπόν, οί πρεσβύτερες, που ζούμε και υπάρχουμε κάτω από τη σκέπη της Εκκλησίας επικοινωνούμε;

Είναι οίγουρο, πώς ή κάθε μιὰ από μᾶς είναι κυριολεκτικά πνιγμένη από τις φροντίδες για την οικογένεια, το σπίτι, την εργασία και πολλές φορές

άπασχολημένη και από ένοριακά καθήκοντα. Ποῦ λοιπόν να βρεθεί χρόνος για μιὰ ξεστή και ανθρώπινη επικοινωνία μεταξύ μας; Όταν κανείς έπωμίζεται το ρόλο της Μάρθας, σηκώνοντας το βάρος τῶν μετόπισθεν, δεν συνειδητοποιεί ότι χρειάζεται την επικοινωνία με ἀδελφές που σηκώνουν το ίδιο βάρος και ακολουθούν τον ίδιο δρόμο. Πιστεύω, όμως, πώς κάποιες φορές όλες νιώσαμε αυτή την έλλειψη. Ασφαλώς, πρέπει να το ένωσε και ή μητέρα μας Εκκλησία κι έτσι μᾶς έδωσε για δεύτερη φορά την εὐκαιρία να συναντηθούμε. Ήταν κάτι που έλειπε. Έγινε μιὰ καλή ἀρχή για να γνωριστούμε μεταξύ μας και να επικοινωνούμε οὐσιαστικά. Εὐχόμαι, ελπίζω και παρακαλώ να μην σταματήσουν εδώ αυτές οί συναντήσεις. Τις χρειαζόμαστε. Θέλουμε να συζητάμε τον κοινό

μας ἀγώνα και τὰ προβλήματα, που πολλές φορές προκύπτουν. Τὰ μέτωπα που έχουν ανοιχτεί μπροστά μας είναι πολλά. Η ιερατική οικογένεια έχει τις δικές της ιδιομορφίες που την κάνουν να διαφέρει, κατά κάποιο τρόπο, από τις άλλες οικογένειες. Οί πρεσβύτερες, λοιπόν, που σηκώνουν στις πλάτες τους αυτές τις οικογένειες έχουν ανάγκη από συμπαράσταση. Κι όταν ένας ἀδελφός στηρίζει τον άλλο, τότε μοιάζουν σαν οχυρωμένη πόλη που δεν φοβάται τους εχθρούς.

Είναι άραγε μόνο ο χρόνος και ή έλλειψη εὐκαιριῶν που δεν υπάρχει σωστή επικοινωνία μεταξύ μας; Πιστεύω πώς όχι. Είναι ένα σωρό άλλοι παράγοντες που κάνουν την επικοινωνία μας έλλιπή. Υπάρχουμε και κινούμαστε κάτω από τη σκέπη της Εκκλησίας, όμως είμαστε ἀκόμη ἀτελείς. Ο έγωϊσμός και ο άτομισμός μας είναι ένας τοίχος που μπαινει ανάμεσά μας και διασπᾶ την ένότητα, που σαν ἀδελφές θα έπρεπε να έχουμε. Διαπιστώνεται έτσι ή ἀπουσία βαθειᾶς ψυχικής έπαφής και στις πρεσβύτερες που διακονούν την ίδια ένορία. Υπάρχει πολλές φορές ή διαπιστία για τη νεότερη πρεσβύτερα που μπορεί να προσεγγίζει τὰ πράγματα διαφορετικά, νεωτεριστικά. Βέβαια, και το αντίθετο μπορεί να συμβαίνει, να απορρίπτεται ή πρεσβύτερη πρεσβύτερα και να καταδικάζεται ή πιο κλασική στάση που εκείνη κρατάει στην ένορία. Πέρα από το φαινο-

μενικό αυτό χάσμα ηλικιών, υπάρχουν ίσως και άλλα φαινομενικά χάσματα, όπως είναι π.χ. η μόρφωση. Ἀνάμεσα σὲ μιὰ μορφωμένη καὶ μιὰ πιὸ ἀπλή πρεσβυτέρα, ἴσως νὰ μὴ θρῖσκειται σημεῖο ἐπαφῆς ἢ νὰ ἀναπτύσσεται καὶ κάποια συγκεκαλυμμένη ἀντιπαλότητα. Βέβαια, οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς εἶναι ἐλάχιστες καὶ δὲν ὀριοθετοῦν ἀκριβῶς τὰ προβλήματα ποὺ ὑπάρχουν. Κάποτε μᾶς λείπει ἡ διάθεση νὰ θέλουμε νὰ ἀναπτύξουμε σχέσεις μὲ ἀνθρώπους ἔξω ἀπὸ τὸ δικό μας κύκλο. Ἴσως νὰ μᾶς λείπει καὶ ἡ δύναμη ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ἀνοίξουμε τὶς πόρτες τῆς ψυχῆς τῶν συμπρεσβυτέρων μας, νὰ τὶς προσεγγίσουμε καὶ νὰ κάνουμε διάλογο ζεστό καὶ οὐσιαστικό, νὰ συνδεθοῦμε ἔτσι μὲ τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπη, χωρὶς ἐγωϊστικὲς τάσεις καὶ χωρὶς τραύματα. Τότε θὰ ἀπλοποιηθεῖ καὶ θὰ ὁμορφύνει ἡ ζωὴ μας, θὰ ἰσχυροποιήσουμε τοὺς δεσμούς μας καὶ θὰ δημιουργήσουμε γέφυρες ἐπικοινωνίας μεταξύ μας. Εἶναι πραγματικά πολὺ ὁμορφο νὰ ἀκουμπήσουν οἱ καρδιές μας, νὰ καταθέσουμε τὶς λαχτάρεις μας, νὰ ἀποθέσουμε τὰ δάκρυα καὶ τὶς ἐλπίδες μας.

Μὲ βασικὴ προϋπόθεση τὴν ἀγάπη μποροῦμε νὰ γκρεμίσουμε τοίχους, ὅπως ἡ διαφορὰ στὴ μόρφωση ἢ στὴν ἡλικία. Ἡ νεότερη θὰ στηρίζεται στὴν πείρα τῆς πρεσβύτερης, θὰ μαθαίνει κοντὰ της, θὰ βλέπει πῶς ἀντιμετώπισε καὶ ξεπέρασε τὰ προβλήματα ποὺ ἐνδεχομένως κι ἐκεῖνη νὰ ἀντιμετωπίζει. Ἡ πρεσβύτερη θὰ ἀνανεώνεται ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὴ δροσιά τῆς νεώτερης. Ἡ μορφωμένη πρεσβυτέρα θὰ ρουφάει τὸν πλοῦτο ποὺ κρύβει στὴ καρδιά τους ἡ ἀπλοϊκὴ συμπρεσβυτέρα της καὶ ἐκεῖνη θὰ μαθαίνει ἀπὸ τὶς γνώσεις ποὺ ἡ ἀδελφὴ της ἔχει. Καὶ μὲ αὐτὴ τὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνότητας θὰ βοηθηθοῦν καὶ οἱ ἱερεῖς σύζυγοί μας στὸ δύσκολο ἔργο τους. Μὲ μιὰ οὐσιαστικὴ καὶ ἀδελφικὴ σχέση ἀνάμεσα στὶς πρεσβύτερες τῆς ἐνορίας θὰ γίνῃ πιὸ εὐκόλη καὶ καρποφόρα ἡ ποιμαντικὴ τους διακονία.

Μποροῦμε, λοιπόν, νὰ δημιουργήσουμε μιὰ καλύτερη καὶ πιὸ δημιουργικὴ ἐπικοινωνία μεταξύ μας, ξεπερνώντας τοὺς διάφορους σκοπέλους. Πρῶτα ἀπ' ὅλα χρειάζεται νὰ ἀγωνιστοῦμε γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸν ἑαυτό μας. Δὲν μποροῦμε νὰ πλησιάσουμε οὐσιαστικά ἢ μιὰ τὴν ἄλλη χωρὶς προσπάθεια αὐτογνωσίας. Πρέπει νὰ συνειδητοποιοῦμε ὅλο καὶ βαθύτερα τὸ γεγονός ὅτι τὰ προβλήματα ἐπικοινωνίας ἀντιμετωπίζονται εὐκολότερα ὅσο καλύτερα γνωρίζω τὸν ἑαυτό μου καὶ ἔχω μιὰ εἰλικρινῆ σχέση μαζί του. Ὁ Jung ἔλεγε: «τὸν

πλησίον μας τὸν γνωρίζουμε τόσο, ὅσο γνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας». Τὸν ἄλλο ἄνθρωπο, καὶ στὴν προκειμένη περίπτωση τὴν ἀδελφὴ μας πρεσβυτέρα, τὸν δεχόμαστε ὅπως εἶναι. Δηλαδή, ἀποδεχόμαστε τὶς ἰδιομορφίες, τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὶς ἀδυναμίες της.

Χρειάζεται νὰ μάθουμε νὰ ἀκοῦμε. Ἡ τέχνη τῆς ἀκρόασης ἀποτελεῖ βασικὸ τρόπο διευκόλυνσης τῆς ἐπικοινωνίας. Στὴν ἐποχὴ μας ὁ καθένας ἀκοῦει μόνο τὸν ἑαυτό του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἔχουμε παράλληλους μονόλογους, χωρὶς ποτὲ οἱ ψυχὲς νὰ πλησιάζουν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη. Γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσει κανεὶς σωστὰ μὲ τὸν ἀδελφό του, θὰ πρέπει πρῶτα νὰ κενωθεί, νὰ βγεῖ δηλαδή ἀπὸ τὴν αὐτάρκειά του, ἀπὸ τὸ κλουβὶ τοῦ βολέματός του, καὶ νὰ πορευτεῖ πρὸς τὸν ἄλλο. Ἕνας κουμπωμένος ψυχικὰ ἄνθρωπος, ἕνας κλειστός στὸ καθόλου του δὲν μπορεῖ νὰ κάνει σωστὰ δῆματα καὶ παγώνει τὴν οὐσιαστικὴ ἐπικοινωνία, κἀνοντάς τη τελείως ἐπιφανειακὴ, τυπικὴ καὶ ἐπιδερμικὴ.

Ἡ σωστὴ ἐπικοινωνία εἶναι μιὰ πράξη ποὺ ἀπαιτεῖ ἀπόλυτη εὐθύνη ἀπὸ μᾶς τὶς ἴδιες. Εἶναι πολὺ δύσκολη καὶ πολὺπλευρὴ ὑπόθεση, ξεπερνᾷ τὶς ἐπιφανειακὲς σχέσεις καὶ προχωρεῖ στὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρξεών μας. Ἡ ἀληθινὴ ἐπικοινωνία δὲν εἶναι στὴν οὐσία της τρόποι καὶ μέθοδοι, ἀλλὰ πίστη ζωῆς.

Ἐπιστέγασμα ὅλων αὐτῶν, ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, εἶναι ἡ δύναμη τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη καὶ χωρὶς συγκεκριμένους κανόνες μπορεῖ νὰ προσφέρει περισσότερα στὴν ἐπικοινωνία ἀπ' ὅσα οἱ πιὸ τέλειοι κανόνες, χωρὶς ὅμως ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη μὲ πρότυπο τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐνανθρώπησε, ποὺ κένωσε δηλαδή τὸν ἑαυτό του, καὶ πορεύτηκε πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἀποτελεῖ ἔμπνευση γιὰ κάθε ἐπικοινωνία καὶ ταυτόχρονα ἀποτελεῖ καὶ τὸ κριτήριό της.

Ἡ ἀγάπη εἶναι καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ προϋποθέτει ψυχικὴ συγκρότηση, ἐσωτερικὴ ἐλευθερία καὶ πνευματικὴ ὁλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή ὑγιὴ πνευματικὴ ζωὴ. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ἀπὸ κάθε ἄποψη ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν, ἀδυναμιῶν καὶ ἐλαττωμάτων, γιὰτὶ «ἡ ἀγάπη πάντα στέγει». Εἶναι χρῆσιμο νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι τὰ προβλήματα ἐπικοινωνίας μεταξύ μας, ὅσες δυσκολίες κι ἂν παρουσιάζουν, ἀντιμετωπίζονται δημιουργικὰ μὲ τὸν πλοῦτο τῆς ἀγάπης, τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ὅπως ὁ Ἁγ. Παῦλος στὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ περιγράφει. «Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει, πάντα ἐλπίζει».

Περιπλανήσεις σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

Τέχνη καὶ Ἐκκλησία

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Πρακτικὴ Θεολογία σὲ διάλογο

«Χριστιανικὴ παράδοση καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργικότητα» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ Συμποσίου, ποὺ διοργανώνει ἡ «Διεθνὴς Ἐταιρεία Πρακτικῆς Θεολογίας» στὴ Ρώμη τὸν Μάιο τοῦ 2001. Εἶναι τὸ τέταρτο συμπόσιο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς συγκροτήσεως σὲ σῶμα ἐκπροσώπων τῆς γαλλόφωνης προτεσταντικῆς καὶ ρωμαιοκαθολικῆς Πρακτικῆς Θεολογίας (Société Internationale de Théologie Pratique: S.I.T.P). Τὸ πρῶτο, στὴ Λωζάννη καὶ τὸ Crêt-Bérard τῆς Ἑλβετίας τὸ 1992, ἀποφάσισε τὴν ἴδρυση τῆς Ἐταιρείας καὶ ἐνέκρινε τὸ καταστατικό της¹. Τὰ δύο ἐπόμενα συνεκλήθησαν τὸ ἓνα στὸ Μόντρεαλ (1995)² καὶ τὸ ἄλλο στὸ Στρασβοῦργο (1998)³.

Οἱ νέες ἀνάγκες ποὺ προέκυψαν στὸ σύγχρονο κόσμο γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐκπαίδευση τῶν στελεχῶν της προώθησαν τὴν ἀνάπτυξη τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας, ἰδιαίτερα στὶς ἐτεροδόξες Θεολογικὲς Σχολές, τόσο ὡς διδασκαλία καὶ ἔρευνα ὅσο καὶ ὡς ἐφαρμογὴ τῶν ἐρευνητικῶν ἀποτελεσμάτων. Οἱ ἐκεῖ ἐκπροσωποῦν τῶν μαθημάτων ποὺ τὴν συγκροτοῦν δὲν ἀρκοῦνται σὲ μία ἀτομικὴ καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης τους, ἀλλὰ συνεργάζονται σὲ ἐπίπεδο διασχολικὸ (Σχολῶν) καὶ διεκκλησιαστικὸ, (Ἐκκλησιῶν) καὶ συζητοῦν γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῶν ἐπὶ μέρους ἐξειδικεύσεών τους. Αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ὤθησε στὴ δημιουργία τῆς Ἐταιρείας, τῆς ὁποίας τὰ ἐπιστημονικὰ συμπόσια γίνονται βῆμα ἐμβαθύνσεως τῶν ἐπὶ μέρους προβλημάτων τοῦ κλάδου καὶ τῶν θεμάτων ποὺ τίθενται σήμερα, ὥστε νὰ ἀντιμετωπιστοῦν κατ'ἀλληλα ἐκ μέρους τῶν μελῶν τῆς πανεπιστημιακῆς κοινότητος, τῆς διοικήσεως, τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ μέλη τῆς Ἐταιρείας ἔχουν ἐκφράσει ζωνρὸ ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίσουν ἀπόψεις καὶ θέσεις τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τὴν ἄσκηση τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου ἀλλὰ καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Πρακτικοῦ Κλάδου στὶς Ὁρθόδοξες Θεολογικὲς Σχολές καὶ Ἀκαδημίες. Ἐπιθυμοῦν μάλιστα καὶ εὐρύτερη συμμετοχὴ τῶν Ὁρθόδοξων στὰ Συνεδριά τους καὶ στὰ ἐπιστημονικὰ ὄργανα. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ἰλοποιεῖται περισσότερο μὲ τὴ θέση ποὺ θέλησαν νὰ δώσουν στὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση κατὰ τὸ φετεινὸ συμπόσιο.

Σύμφωνα, μάλιστα, μὲ ὁμολογία τῆς Προέδρου τῆς Ἐταιρείας καθηγήτριας Isabelle Grélier «στὸ θέμα *χριστιανικὴ παράδοση καὶ καλλιτεχνικὴ δημιουργικότητα* οἱ ὀρθόδοξοι στὸ σύνολό τους ἔχουν ἐκφρασθεῖ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι οἱ καθολικοὶ ἢ οἱ προτεστάντες» (σὲ ἐπιστολὴ της ἀπὸ 28 Μαΐου 1999). Ἡ πρώτη κύρια ὁμιλία κατὰ τὴν ἑναρξὴ θὰ γίνῃ ἀπὸ τὸν ὑπογράφοντα μὲ τίτλο: «*Ἀπὸ τὴν εἰκόνα στὴν ὁμοίωση. Φιλοκαλικὴ διαλεκτικὴ μεταξὺ δημιουργίας καὶ καλλιτεχνικῆς δημιουργικότητος στὴν ὀρθόδοξη παράδοση*».

Ἡ τέχνη τοῦ διαλόγου γιὰ τὴν τέχνη

Στὸ συμπόσιο θὰ γίνῃ προσπάθεια οἱ διάφορες χριστιανικὲς παραδόσεις νὰ ἔλθουν σὲ διάλογο μεταξὺ τους. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι οἱ ἀντιθέσεις καὶ οἱ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν περιορίσθηκαν μόνο σὲ ἐπίπεδο ἐπισήμων κειμένων, συμβόλων καὶ ὁμολογιῶν πίστεως· ἡ ἴδια ἡ τέχνη συμμετεῖχε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὶς θεολογικὲς, πολιτιστικὲς καὶ πολιτικὲς ρήξεις σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ τέχνη δὲν στέκεται οὐδέτερα στὶς θεολογικὲς διαμάχες. Ἀποτυπώνει ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύει τὶς διατυπωθεῖσες ἀλήθειες. Ἡ δημιουργικότητα εἶναι τῆς τάξεως τοῦ σημαίνοντος

και προσφέρει έρμηνευτικά έργαλειά, που ένιότε είναι πιό άντικειμενικά άπ' ό,τι πολλές θεολογικές πραγματείες. Οί συζητήσεις κατά τή διάρκεια του Συμποσίου θα έπιχειρήσουν νά διαλευκάνουν τέτοιου είδους ζητήματα. Θα δοθει, όπως έλπίζεται άπό τους διοργανωτές, ή ευκαιρία νά «ξαναδιαβάσουμε» μέ κριτικό τρόπο όχι μόνο τις ύπάρχουσες διαφορές μεταξύ Ρωμαιοκαθολικών και Προτεσταντών, αλλά επίσης και κυρίως τις διαφορές ανάμεσα στις θεολογικές ευαισθησίες των χριστιανών τής Ανατολής και εκείνων τής Δύσεως, έτσι όπως «πέρασαν» μέσω τής τέχνης. Είναι φυσικό ότι, όταν έχουμε νά κάνουμε μέ ένα τόσο ευρύ πεδίο όπως είναι ο κόσμος τής τέχνης, δέν θα είναι δυνατό παρά νά προταθούν μερικοί μόνο «διάδρομοι» στοχασμού και έρευνας.

Βοηθητική όπωσδήποτε στό διάλογο θα είναι ή συμπερίληψη και αξιοποίηση των καλλιτεχνικών και αρχαιολογικών στοιχείων που προσφέρει ή ίδια ή πόλη τής Ρώμης. Έτσι, οί σύεδροι θα έπισκεφθοún πέραν των Μουσείων του Βατικανού, τις Κατακόμβες τής Πρίσκιλλας, τον Domus Aurea (Χρυσός Οίκος του Νέρωνα), τή Ρώμη του Μπαρόκ κ.ά. Αυτές οί έπισκέψεις δέν θα έξυπηρετούν αυτόν που συνήθως χαρακτηρίζεται ως «συνεδριακός τουρισμός». Θα αφήσουν ικανή θέση στό μάτι, στό βλέμμα, κάτι που άπαιτεί μία θεολογική εκπαίδευση του βλέμματος, ώστε νά μπορεί νά «έρμηνεύει» όταν εισέρχεται σ' αυτή τήν ιδιαίτερη «όπτική» (θέαση) που διαφοροποιείται άπό τον τρόπο μέ τον όποιο συνήθως προ-

σεγγίζουμε τά κείμενα. Οί διοργανωτές έπιθυμούν μία τέτοια πρώτη έπιλογή νά χαρακτηρίζει τις διάφορες συμβολές και τις επί μέρους εκδηλώσεις του συμποσίου. Το άγιογραφικό ανάγνωσμα τό πρωϊ τής κάθε ήμέρας θα διασυνδέει τις τυχόν νά προκύψουν ένστάσεις μεταξύ βιβλικού κειμένου και τής καλλιτεχνικής του έρμηνείας. Μία δεύτερη έπιλογή άφορα στα έρεθίσματα που θέλει νά δώσει τό συμπόσιο στους πρακτικούς θεολόγους για νά

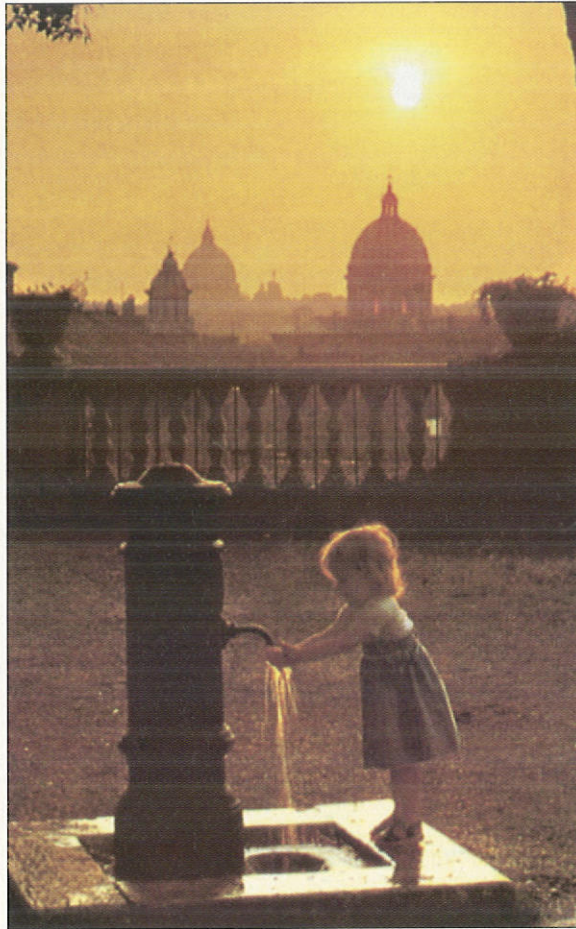
άναλύσουν, νά έμβαθύνουν και νά ανακαλύψουν νέους χώρους, προς όλες τις κατευθύνσεις τής θεολογικής εκπαίδευσης και διδασκαλίας, έτσι ώστε νά επανεκτιμηθεί ή καλλιτεχνική διάσταση στό διδακτικό και παιδαγωγικό έργο. Οί ομάδες εργασίας θα έχουν ως άποστολή τους, λοιπόν, νά έξετάσουν τήν τέχνη και τήν καλλιτεχνική δημιουργικότητα στην Κατήχηση, τή Λειτουργία, τή Όμιλητική, τήν Ποιμαντική διακονία.

Κατανοοΰμε άσφαλώς ότι τό συμπόσιο αυτό θα άποτελέσει ένα σταυροδρόμι προτέρων έμπειριών και νέων έρεθισμάτων μία άπαρχή για τους συμμετέχοντες έτσι, ώστε ο καθένας εκ

των ύτέρων νά μπορέσει νά εκμεταλλευτεί τά στοιχεία που θα έχει πάρει προσαρμόζοντά τα στη δική του διδακτική πρακτική.

Ή όρθόδοξη εικόνα άφορμή για έπικοινωνία

Ήν μιλήσαμε στην άρχή του άρθρου μας για συσπείρωση των γαλλοφώνων εκπροσώπων τής Πρακτικής Θεολογίας, δέν ήταν για

Ρώμη: Θεά από τό Καπιτώλιο.

νά παραθεωρήσουμε τὸ σπουδαῖο ἔργο πού ἐπιτελεῖται στὰ πλαίσια τοῦ ἀγγλοσαξωνικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ γερμανόφωνου κόσμου, σὲ ζητήματα Πρακτικῆς ἢ Ποιμαντικῆς Θεολογίας. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νά σημειώσουμε τὴν ἔκταση πού ἔχει πάρει ἡ σπουδὴ τοῦ θεολογικοῦ αὐτοῦ κλάδου στὴν ἀγγλικὴ καὶ γερμανικὴ γλώσσα. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ θὰ θέλαμε ἀπλῶς νά διαπιστώσουμε ὅτι παρατηρεῖται τὸ ἴδιο ζῶν-ρὸ ἐνδιαφέρον καὶ σ' αὐτὲς γιὰ τὴν πράξη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ θεωρία αὐτῆς τῆς πράξεως. Συμπίπτει μάλιστα νά ἀπασχολοῦνται, προκαλούμενες ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα προβληματισμὸ γύρω ἀπὸ πολιτιστικά, πολυπολιτιστικά καὶ διαπολιτιστικά θέματα, μὲ τέτοιου εἶδους ζητήματα.

Ἀναφέρω γιὰ παράδειγμα τὴν ὑπαρξὴ τῆς «Ἐταιρείας γιὰ διαπολιτιστικὴ ποιμαντικὴ φροντίδα καὶ συμβουλευτικὴ» μὲ ἔδρα τὸ Ντύ-σελντορφ, πού συνεργάζεται μὲ τὸ «Εὐρωπαϊκὸ συνέδριο γιὰ ποιμαντικὴ φροντίδα καὶ συμβουλευτικὴ» στὴ διοργάνωση τῆς ἐβδόμης εὐρωπαϊκῆς συναντήσεως στὴ Δημοκρατία τῆς Τσεχίας, τὸν Αὐγούστο τοῦ 2001. Θέμα τῆς συναντήσεως εἶναι ἡ Cura animarum, ἔτσι ὅπως ὀνομάζεται ἡ Ποιμαντικὴ στὴ λατινικὴ γλώσσα, φροντίδα ψυχῶν, δηλαδή, πού μεταφέρθηκε αὐτούσια καὶ στὴν γερμανικὴ ὡς Seelsorge (Seele: ψυχὴ, Sorge: φροντίδα). Τὸ συνέδριο θὰ ἐξετάσει κατὰ πόσον ὑπάρχουν στὴ σημερινὴ Εὐρώπη οἱ δυνατότητες καὶ τὰ περιθώρια γιὰ φρον-

τίδα τῶν ψυχῶν. Ὑπάρχει μία ψυχὴ τῆς Εὐρώπης (Anima Europae) καὶ γι' αὐτὴν συνεπῶς μία ἀνθρώπινη φροντίδα; Κατὰ πόσον εἶναι ἀναγκαῖα σήμερα μία ποιμαντικὴ καὶ πνευματικὴ μέριμνα καὶ φροντίδα⁴;

Ἄν συνοπτικὰ ἀναφέρθηκα στὴ θεματικὴ τοῦ συνεδρίου, ἦταν γιὰ νά σημειώσω, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νά συνδέσω τὸ συμπόσιο στὴ Ρώμη καὶ τὴ θεματικὴ του μὲ τὸ συνέδριο στὴν Τσεχία, ὅτι μία ομάδα ἐργασίας τοῦ τελευταίου θὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ θέμα: «Τὸ πνευματικὸ μῆνυμα τῶν Εἰκόνων στὶς Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες». Οἱ διοργανωτὲς δὲν θέλουν ἀπλῶς μία θεωρητικὴ προσέγγιση. Αὐτὸ μπορεῖ νά γίνῃ μὲ μία βραχεῖα εἰσαγωγὴ στὴν ἀρχή. Πρόθεσή τους εἶναι νά «ἀσκηθοῦν» οἱ σύεδροι στὴ συνάντησή τους μὲ τὶς εἰκόνες καὶ εἰ δυνατόν νά λάβουν ἐμπειρία τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ πνευματικοῦ μηνύματος πού ἐκπέμπουν. Φιλόδοξη ἀσφαλῶς πρόθεση, πού μπορεῖ, ὅμως, νά ἀποδειχτεῖ σωτήρια γιὰ τὴν ἐπικοινωνία καὶ συνεννόηση τῶν θεολογιῶν μεταξύ τους. Δίπλα στὶς τόσες γλώσσες, πού ἡ σύγχρονη Βαβέλ ἐμφανίζει ὡς αἰτία ἀσυνεννοησίας ἢ τοῦλάχιστον δυσκολίας στὴν ἐπαφὴ καὶ τὴν κοινωνία, μπορεῖ ἡ Εἰκόνα, πού συνιστᾷ καινὴ θεολογικὴ γλώσσα, νά γίνῃ ἀποδεκτὴ ὡς κοινὴ θεολογικὴ γλώσσα, ὡς «σκεῦος διαποιμάνσεως» καὶ ἐπικοινωνίας. Καὶ νά ἐπιτελέσει ἔτσι καὶ τὴν «συμφιλίωση τῆς μνήμης», πάγιο αἴτημα στὶς διεκκλησιαστικὲς σχέσεις τελευταῖα.

1. Σ' αὐτὸ ἐξετάστηκαν ἡ σημερινὴ κατάσταση, οἱ μέθοδοι καὶ οἱ προοπτικὲς τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας.

2. Θέμα του εἶχε τὶς «Προκλήσεις τῆς πόλης πρὸς τὴν Πρακτικὴ Θεολογία». Βλ. Στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 1ης καὶ 15ης Ἰουνίου 1995, σ. 182-184, 220-221 ἄρθρο μου μὲ τίτλο: Ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας, καθὼς καὶ τῆς 1ης Ἰουλίου 1998, σ. 184-185 μὲ τίτλο: Ὁ Θεὸς στὴν πόλη, ὅπου καὶ παρουσιάξω τὴν ἐκδοσὴ τῶν Πρακτικῶν τοῦ συμποσίου.

3. Συζητήθηκε τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον θέμα «Τελετὲς καὶ τελετουργικὰ ὡς τόποι Πρακτικῆς Θεολογίας». Τὰ Πρακτικὰ ἐκδόθηκαν μὲ ἐπιμέλεια τοῦ καθηγητοῦ Bernard Kaempf ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Cerf, Παρίσι 2000: *Rites et ritualités*.

4. Ὁ λόγος θὰ μάκρυνε, ἂν ἐπεκτεινόμαστε σὲ ἐξηγήσεις καὶ ἐννοιολογικὲς διευκρινίσεις γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Θὰ ἐκληφθεῖ τὸ anima europae ὡς ἡ εὐρωπαϊκὴ ψυχὴ σὲ σχέση μὲ τὴν ἀσιατικὴ ἢ τὴν ἀφρικάνικη μὲ ἰδιαίτερα ψυχολογικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ἄλλα, ὅπως πολλοὶ ἐπιχειροῦν νά διακρίνουν μία ἀνδρική ἀπὸ μία γυναικεῖα ψυχὴ; Ἡ μήπως μὲ τὴ λέξη ψυχὴ ἐννοεῖται αὐτό, δηλαδή, πού τὴν ζῶσποιεῖ καὶ τὴν ἐμψυχώνει καὶ ἂν δὲν τὴν ἔχει κινδυνεύει νά πεθάνει; Καὶ ποῖός ἢ ποιοὶ θὰ ἀποτελοῦσαν αὐτὴν τὴν ψυχὴ; Ὁ συντάκτης τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Διόγνητον εἶχε σαφῆ ἀποψη γι' αὐτὸ τὸ θέμα. Οἱ χριστιανοὶ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου. «Ὁ ἐστὶν σώματι ψυχὴ οὕτω οἱ Χριστιανοὶ τῶ κόσμῳ». Εἶτε τὸ θέλουμε εἶτε τὸ ἀμφισβητοῦμε «ἡ θεμελιακὴ ἐκλογή τοῦ εὐρωπαϊοῦ ἦταν ἡ χριστιανικὴ» (Χρῆστος Μαλεβίτσης). Αὐτὸ πρέπει νά τονιστεῖ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς προσπάθειες πού ἔγιναν τελευταῖα νά περιπέσει στὴν «συλλογικὴ λήθη» ἢ ἀλήθεια αὐτὴ μὲ ἀφορμὴ τὴ Χάρτα τῶν Θεμελιωδῶν Δικαιωμάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης. Ποιμαντικὴ φροντίδα γιὰ τὴν Εὐρώπη θὰ σήμαινε προσπάθεια νά ξαναβρεῖ τὴν «ψυχὴ» τῆς. Ὁχι, βέβαια, ἀπὸ μόνη τῆς, Ἰδοὺ ἡ ἱστορικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τῆς Ὀρθοδόξου.

Απαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες

Τοῦ Ἰωάννου Φουντούλη,
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

585. Κατὰ τὴν Ψαλμωδία (ἢ τὴν ἀνάγνωση) τῶν κανόνων, πότε ψάλλεται ὁ εἰρμὸς καὶ πότε παραλείπεται;

586. Γιατί στὰ Μηναῖα σὲ ἄλλους κανόνες ἀναγράφονται οἱ εἰρμοί, σὲ ἄλλους ὄχι καὶ σὲ ἄλλους μερικοὶ ἀπ' αὐτούς;

587. Στὶς ἀκολουθίες τῶν δύο παρακλητικῶν κανόνων στὸ Ὡρολόγιο ἀναγράφονται σὲ κάθε ὠδή οἱ εἰρμοί. Πρέπει νὰ ψάλλονται ἢ ὄχι; (Ἐρωτήσεις π. Ἰ.Π. καὶ Β.Τ.).

Οἱ σχετικὲς διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ φαίνονται ἐκ πρώτης ὄψεως πολὺπλοκες καὶ λίγο-πολὺ ἀυθαίρετες ἢ τοῦλάχιστον ἀδικαιολόγητες. Δὲν εἶναι τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀλλὰ πολὺ ἀπλὲς καὶ ἀπόλυτα δικαιολογημένες, ἀρκεῖ νὰ κατανοήσουμε τὸν «μηχανισμό», μὲ τὸν ὁποῖον λειτουργεῖ τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως καὶ ψαλμωδίας, καὶ νὰ ἔχουμε τὸ προαπαιτούμενο ἐνδιαφέρον καὶ τὴν σχετικὴ πείρα. Θὰ προσπαθήσουμε νὰ εἴμαστε σύντομοι καὶ σαφεῖς.

Οἱ εἰρμοὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία ἔχουν μιὰ διπλὴ λειτουργία. Πρῶτον, ἀπὸ ἄποψη μορφῆς ἀποτελοῦν τὸ τροπάριο-πρότυπο, ἓνα εἶδος «αὐτόμελου», γιὰ τὰ τροπάρια τῆς κάθε μιᾶς ὠδῆς τοῦ κανόνος, ποὺ μποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν «προσόμοια» τοῦ εἰρμοῦ. Οἱ ὄροι «αὐτόμελον» καὶ «προσόμοιον» δὲν χρησιμοποιοῦνται στὴν ποίηση καὶ ψαλμωδία τῶν κανόνων, ἀλλὰ τῶν τροπαρίων. Ἡ λειτουργία τους ὅμως εἶναι ἢ ἴδια. Βάσει τῶν εἰρμῶν «εἴρονται», συντίθενται κατ' ἴσο ἀριθμὸ στίχων, συλλαβῶν καὶ θέσεων, τόνων τὰ ἐπὶ μέρους τροπάρια τῆς κάθε μιᾶς ὠδῆς. Στὴν ἀρχὴ τῆς κάθε ὠδῆς

ἀναγράφεται πάντοτε ἡ ἀρχὴ τοῦ εἰρμοῦ γιὰ νὰ δηλωθεῖ τὸ πρότυπο συνθέσεως τῶν τροπαρίων τῆς ὠδῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ πρακτικὸς λόγους, γιὰ νὰ δηλωθεῖ ὁ τρόπος τῆς ψαλμωδίας τους. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς γίνεται καὶ στὰ προσόμοια τροπάρια, στὰ ὁποῖα πάντοτε προτάσσεται ἡ δήλωση τοῦ ἤχου καὶ τοῦ αὐτομέλου τους. Σὲ καμιὰ περίπτωση τὸ αὐτόμελο δὲν ψάλλεται πρὶν ἀπὸ τὸ στιχηρὸ προσόμοιο. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὁ τρόπος τῆς ψαλμωδίας τοῦ προϋποτίθεται γνωστὸς στὸν ψάλλοντα. Ἐξαίρεση ὑπάρχει σὲ σπάνιες περιπτώσεις, ὅπου τὸ αὐτόμελο εἶναι τὸ πρῶτο τροπάριο στὴ σειρὰ τῶν στιχηρῶν, ὅπως π.χ. τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸ «Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν...», τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων «Ποίοις ἐύφημιῶν...» κλπ. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς εἰρμούς, ὅταν σὲ σπάνιες περιπτώσεις ὁ εἰρμὸς ταυτίζεται μὲ τὸ πρῶτο τροπάριο τῶν ὠδῶν, ὅπως π.χ. κατὰ τὰ Χριστούγεννα («Χριστὸς γεννᾶται...»), τὸ Πάσχα («Ἀναστάσεως ἡμέρα...») κλπ. Τότε ὁ εἰρμὸς –πρῶτο τροπάριο– παρατίθεται ὀλόκληρος, γιὰ καὶ ψάλλεται ὡς πρῶτο τροπάριο τῆς κάθε ὠδῆς τοῦ κανόνος.

Δεύτερον, ἀπὸ ἄποψη περιεχομένου ὁ εἰρμὸς εἶναι καὶ αὐτὸς τροπάριο ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν βιβλικὴ ὠδή στὴν ὁποία ἀνήκει, ἐμπνέεται ἀπὸ αὐτὴ καὶ ἀποτελεῖ περίληψη καὶ ποιητικὴ ἐπεξεργασία της. Ὡς τέτοιος ὁ εἰρμὸς ἐντάσσεται στὴν ἀκολουθία τοῦ ὁρθρου ὡς τροπάριό της καὶ λειτουργεῖ ὡς συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ τῆς βιβλικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως. Σὲ πολλὲς μάλιστα περιπτώσεις ἡ λειτουργία αὐτὴ εἶναι

κατ' ἔξοχὴν ὀργανική, γιατί συνδυάζει τὸ βιβλικὸ θέμα τῆς ὠδῆς μὲ τὸ θέμα τῆς ἐορτῆς, ὅπως κυρίως γίνεται στὶς δεσποτικὲς ἐορτές, στὶς ἐορτές τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ἐν μέρει δὲ καὶ στὶς θεομητορικὲς ἐορτές. Ἔτσι παρεμβάλλεται στὴ στιχολογία τῶν ὠδῶν τοῦ Ψαλτηρίου στὴν ἀρχὴ τοῦ πρώτου κανόνος τῆς ἡμέρας, καὶ μάλιστα, γιὰ νὰ δοθεῖ ἡ σχετικὴ ἔμφαση, ἐπαναλαμβάνεται δις καὶ χωρὶς στίχο τῆς ὠδῆς. Ἔπονται τὰ τροπάρια τοῦ πρώτου κανόνος, στὸν ὁποῖο ἀνήκει ὁ εἰρμός, καθὼς καὶ τὰ τροπάρια τῶν λοιπῶν κανόνων τῆς ἡμέρας, πού προβλέπονται ἀπὸ τὶς διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ. Ὁ εἰρμός τοῦ δευτέρου ἢ καὶ τοῦ τρίτου κανόνος δὲν ψάλλεται, παρὰ μόνο σημειώνεται στὴν ἀρχὴ τῶν τροπαρίων γιὰ νὰ δηλωθεῖ ὁ τρόπος τῆς ψαλμωδίας τους, ὅπως ἤδη εἶπαμε. Δὲν ψάλλονται δὲ οἱ ἄλλοι εἰρμοὶ πάλι, γιὰ τὸν λόγο πού προαναφέραμε· ἡ σύνδεση ὠδῆς τοῦ Ψαλτηρίου καὶ κανόνος ἔγινε μὲ τὸν πρώτο εἰρμό. Κατ' ἔξαιρση ψάλλονται οἱ εἰρμοὶ τοῦ δευτέρου κανόνος τῶν Χριστουγέννων, τῶν Θεοφανείων καὶ τῆς Πεντηκοστῆς (οἱ ἰαμβικοί), καθὼς καὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Γενικῶς, στὰ ἔντυπα λειτουργικὰ βιβλία παρατίθεται τὸ πλῆρες κείμενο τῶν εἰρμῶν μόνο τοῦ πρώτου κανόνος. Ἄν ὅμως γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο τίθεται καὶ τὸ πλῆρες κείμενο τῶν ἄλλων, τότε κατὰ τὴν Ψαλμωδία (ἢ τὴν ἀνάγνωσι) παραλείπονται οἱ ἐνδιάμεσοι εἰρμοί.

Ἡ τάξις αὐτὴ τηρεῖται μόνον στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου, ἐπειδὴ μόνο κατ' αὐτὴν στιχολογοῦνται οἱ ὠδὲς τοῦ Ψαλτηρίου. Ἐκτὸς ὄρθρου οἱ εἰρμοὶ δὲν ψάλλονται, ἀκριβῶς γιατί δὲν στιχολογοῦνται οἱ ὠδὲς. Ἔτσι γίνεται στὶς παρακλήσεις τῆς Θεοτόκου, ἢ, κατὰ τὴν νεωτέρα συνήθεια, καὶ τῶν διαφόρων ἁγίων, κατὰ τὰ ἀπόδειπνα, κατὰ τὸ εὐχέλαιο, κατὰ τὰ νεκρώσιμα (κηδεῖες καὶ μνημόσυνα, κατὰ τὴν ἀρχαία τάξι) κλπ. Κατ' ἔξαιρση ψάλλον-

ται οἱ εἰρμοὶ τοῦ Μεγάλου Κανόνος καὶ τοῦ Ἀκαθίστου, ὅταν ψάλλονται τμηματικῶς ἢ ὀλόκληροι κατὰ τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ. Ἡ αἰτία εἶναι προφανής· ὁ Μέγας Κανὼν καὶ ὁ κανὼν τῆς Ἀκαθίστου ἀκολουθίας ψάλλονται κανονικῶς ὡς κανόνες ὄρθρου τὴν Πέμπτη καὶ τὸ Σάββατο τῆς Ἑ' Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν ἀντιστοίχως. Ἡ μεταφορὰ τους στὸ ἀπόδειπνο κατὰ τὴν Τετάρτη ἢ τὴν Παρασκευὴ τῆς ἰδίας Ἑβδομάδος καὶ ἢ κατὰ τμήματα ψαλμωδία τους κατὰ τὰ ἀπόδειπνα τῆς Α' Ἑβδομάδος καὶ κατὰ τὰ ἀπόδειπνα τῶν Παρασκευῶν τῆς Τεσσαρακοστῆς εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διατήρηση καὶ τῶν εἰρμῶν τῶν ὠδῶν τῶν κανόνων τους.

Ἀντιθέτως, ἄς σημειωθεῖ ὅτι συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω οἱ παρακλητικοὶ κανόνες τῆς Θεοτόκου ψάλλονται χωρὶς τοὺς εἰρμούς, ὅταν ψάλλονται ὡς παρακλήσεις, μὲ τοὺς εἰρμούς δὲ ὅταν, κατὰ τὶς ἐορτές τῶν ἐπισημῶν ἁγίων, ψάλλεται ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ὡς πρῶτος κανόνας στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου. Γιὰ τὴν δευτέρα αὐτὴ χρῆση ἐκδίδονται στὰ λειτουργικὰ μας βιβλία μὲ τὸ πλῆρες κείμενο τῶν εἰρμῶν σὲ κάθε ὠδή.

Τέλος, ὅταν κατὰ τὶς καθημερινὲς δὲν ψάλλονται καταβασίεις, μετὰ τὸ τέλος τῆς ψαλμωδίας (ἢ τῆς ἀναγνώσεως) τῆς γ', ζ', ἢ καὶ θ' ὠδῆς ψάλλεται ὁ εἰρμός τῶν ἀντιστοίχων ὠδῶν ὄχι ὅμως τοῦ πρώτου, ἀλλὰ τοῦ τελευταίου κανόνος, ὅπως προβλέπεται ἀπὸ τὸ Τυπικό. Γιὰ τὸν λόγο τοῦτον στὶς διάφορες ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν βιβλίων στὸ τέλος τῶν ἀνωτέρω ὠδῶν παρατίθεται τὸ πλῆρες κείμενο τῶν εἰρμῶν τοῦ τελευταίου κανόνος.

Γιὰ περισσότερες πληροφορίες παραπέμπουμε καὶ πάλι στὴν μελέτη τοῦ π. Κωνσταντίνου Παπαγιάννη «Οἱ Κανόνες καὶ ἡ τάξις τῆς ψαλμωδίας αὐτῶν», στὸ περιοδικὸ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», 782 (2000), σελ. 263-290.

Τοῦ Ἀκαθίστου τὸ δίδαγμα...

Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος εἶναι ἀπὸ τοὺς ὠραιότερους ὕμνους στὴν Παναγία. Τὸν καθαγίασαν οἱ αἰῶνες. Προσφυῶς τὸν χαρακτήρισαν Μασσαλιώτιδα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀριστοῦργημα τῆς χριστιανικῆς ὕμνογραφίας, ἀμετάβλητο, στῶν αἰῶνων τὸ πέρασμα. Τὸν βιώνουμε καὶ τὸν ἀπολαμβάνομε διπλά. Ὡς χριστιανοὶ καὶ ὡς Ἕλληνες. Εἶναι ἀφιερωμένος στὸ εὐγενέστερο καὶ ἀγιότερο πλάσμα τοῦ θεοῦ Δημιουργοῦ: Τὴν Παναγία. Σ' ἐκείνη πού ἀναδείχθηκε ὁ ἐκλεκτότερος ἀντιπρόσωπος τοῦ Γένους τῶν ἀνθρώπων. Χάρη στὶς ἀρετές της ἀξιώθηκε νὰ κρατήσει στὴν ἀγκαλιά της Ἐκεῖνον πού κρατάει τὰ σύμπαντα. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔθνους μας προστάτης εἶναι ἡ Ὑπέροχος Στρατηγός, «δι' ἧς ἐγείρονται τροπαια, δι' ἧς ἐχθροὶ καταλίπουσιν...». Ὅποιος θέλει νὰ ζωγραφίσει τὴ νίκη τῶν βυζαντινῶν κατὰ τῶν Ἀβάρων, ἀρκεῖ νὰ ζωγραφίσει τὴν Παναγία!

Τὸ δίδαγμα τοῦ Ἀκαθίστου εἶναι μιὰ φωτεινὴ καὶ πολύτιμη ἀλήθεια. Λαοὶ πού πιστεύουν καὶ στηρίζονται στὴ θεία βοήθεια, διασώζονται, προοδεύουν κι εὐημεροῦν. Ἐνῶ «οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀπολοῦνται». Ἀργὰ ἢ γρήγορα ἐξαφανίζονται ἀπὸ τὴ σκηνὴ τῆς Ἱστορίας...

Τὴν 19ην τοῦ μηνὸς Ρετζέπ

Σημεῖο ἀντιλεγόμενο. Γιὰ τὴν ἐθνικὴ συνείδηση, ἅγιος. Γιὰ κάποιους παραχαράκτες τῆς Ἱστορίας, προδότης. Ὁ ἐθνοϊερομόαρτυς ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ε΄.

Ἀνατρέχουμε στὰ ἱστορικὰ ἀρχεῖα καὶ παραθέτουμε ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Διατακτικὸ τῆς ἀποφάσεως πού ἐξέδωσε ἡ Ὑψηλὴ Πύλη γιὰ τὸν ἀπαγχονισμό του.

Ὅλο τὸ κείμενο τῆς προκηρύξεως τὸ κάρφωσαν στὸ στήθος τοῦ αἰωρουμένου Λειψάνου. Σταχυολογοῦμε:

«...Ἄλλ' ὁ δόλιος ὁ Ἕλλην πατριάρχης... ἔνεκα τῆς ἐμφύτου διαφθορᾶς τῆς καρδίας του, οὐ μόνον δὲν εἰδοποίησε, οὐδὲ ἐπετίμησε τοὺς ἀφελεῖς (σ.σ. τοὺς ἐπαναστάτες), οἵτινες εἶχον ἀφθεῖ νὰ ἀποπλανηθοῦν, ἀλλὰ κατὰ τὰ φαινόμενα, αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὀπισθεν τῶν παρασκηνίων, ἔδρα κρυφίως ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως... Ἐβεβαιώθη ὅτι, Πελοποννήσιος ὁ ἴδιος ἐκ καταγωγῆς, συμμετέσχεν εἰς τὰς ταραχὰς τῆς Πελοποννήσου καὶ εἰς ὅλα τὰ αἴσχη, τὰ ὅποια ἐσημειώθησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρυτῶν ἀπὸ ἄτομα διεφθαρμένα καὶ ἀποπλανηθέντα... Διαπιστωθεῖσης ὅθεν ἀπὸ πᾶσαν ἄποψιν τῆς προδοσίας, οὐ μόνον κατὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἀλλ' εὐθέως καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους, ἦτο ἀναγκαῖον ἢ ρυπαρὰ ὑπαρξίς του νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τῆς γῆς, διὸ ἀπηγγονίσθη, ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων».

Ἐξεδόθη τὴν 19 τοῦ μηνὸς Ρετζέπ, ἔτος 1236 (22.4.1821).

– Αὐτά!

Διογένη, ὡς ἐδῶ!

Ἄν σήμερα ὁδοιποροῦσε ὁ Διογένης ἀνάμεσά μας κρατώντας ἐρευνητικὰ τὸ φανάρι του, σίγουρα θὰ αἰσθανότανε νὰ ικανοποιεῖται τὸ αἶτημά του. Ὅσο κι ἂν φαίνεται παραδοξολόγημα αὐτὸ –μιὰ καὶ ὁ αἰῶνας πού δύνει χαρακτηρίζεται ὡς ἰδιαίτερα πονηρὸς– εἶναι μολαταῦτα πέρα γιὰ πέρα ἀληθινό. Ὁ θυμόσοφος πρόγονος θ' ἀναγκαζότανε νὰ σταματήσει τὴν περιπλάνησή του σὲ πολλὰ σημεῖα τῆς πατρίδας μας, ἐπίσης στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀλλὰ καὶ στὴν Κύπρο, σ' ὀλόκληρη τὴ μεγαλόνησο! Οἱ Ἄνθρωποι

πού θ' ανέπαιναν τὸν φιλόσοφο εἶναι χιλιάδες Ἕλληνες, Ἑλληνοκύπριοι, Τουῦρκοι καὶ Τουρκοκύπριοι, οἱ ὅποιοι προσήλθαν γιὰ νὰ ἐξεταστοῦν ἂν ὁ ὄργανισμὸς τους εἶναι συμβατὸς μὲ τὸν ὄργανισμὸ τοῦ ἐπτάχρονου Ἀνδρέα, πού πάσχει ἀπὸ λευχαιμία, γιὰ νὰ προσφέρουν μωσχεύματα μυελοῦ τῶν ὀστέων. Πράξεις ἀπόλυτης ἀνθρωπιᾶς, πού ἀσφαλῶς ἀναγκάζουν τὸν Διογένη νὰ σβήσει τὸ φανάρι του, σταματώντας πιά τὴν περίφημη ἀναζήτησή του!...

Οὐαί... ἡμῖν!

Ἄς μὴ κρυβόμαστε. Δὲν εἶναι οἱ κλαυθρισμοὶ τῶν βρεφῶν καὶ τῶν νηπίων αἰτία γιὰ τὸν ἀποπροσανατολισμὸ-ἀποπροσήλωση, ἀκριδέστερα, τῶν ἐκκλησιαζομένων. Πολλὲς κεφαλὲς στὴ διάρκεια τῆς λειτουργίας περιστρέφονται σὰν περισκόπια ὑποδρυχίων. Μέμφονται τὴν παρουσία τῶν λιλιπούτειων χριστιανῶν

πού δυσανασχετοῦν, μὰ καὶ ὁ χρόνος τῆς θ. λατρείας εἶναι δυσανάλογος μὲ τὴν ὑπομονή καὶ τὴν ἀντοχή τους. Ἐφτασε κάποια κυρία –πού... εὐκόλα ἀποπροσανατολιζόταν– νὰ ψιθυρίσει: «Τί καλὸς ὁ Ἡρώδης καὶ πόσο χρήσιμος!»

Ἄλλα αὐτὰ θυμίζουν χώρους λατρείας ἄλλων Ὁμολογιῶν, ὅπου ἐνώνουν τὶς παλάμες καὶ προσεύχονται στὴν ἴδια στάση ὅλοι...

Ὁρθοδοξία θὰ πεῖ ἀνοχή –μὲ τὴν καλή, φυσικά, ἔννοια– θὰ πεῖ φῶς ἰλαρὸν μὲ λαδοκάντηλο, λίγο ἀγνὸ θυμίαμα, ἓνα μελισσοκέρι, τὸ κλάμα τοῦ βρέφους-αἴνος στὸ Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Δὲν καταστρέφει τὴν κατάνυξη ἀντίθετα, τὴν υπογραμμίζει. Ἐμεῖς οἱ μεγάλοι τὴν καταστρέφουμε μὲ τὸν καθωσπρεπισμὸ μας τὸν φαρισαϊκό... Μὲ τὰ διαφορετικὰ μέτρα καὶ σταθμὰ πού χρησιμοποιοῦμε. Μὲ τὰ «διπλὰ βιβλία» πού διατηροῦμε. Ἄς μὴ προκαλοῦμε τὰ ὀκταπλᾶ «οὐαί» τοῦ Κυρίου, πάνω μας...

[...] Πρέπει νὰ προσφέρουμε στὸ Θεὸ τὸ παθητικὸ μέρος τῆς ψυχῆς, πού ζεῖ καὶ ἐνεργεῖ γιὰ νὰ γίνῃ θυσία ζῶσα. Ὁ Ἀπόστολος εἶχε πεῖ τὸ ἴδιο γιὰ τὸ σῶμα: «Σᾶς παρακαλῶ, εἶπε, πραγματικά, γιὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, νὰ προσφέρετε τὰ σώματά σας θυσία ζῶσα, ἁγία, εὐάρεστη στὸ Θεό» (Ρωμ. ζ', 1)· πῶς μπορεῖ τὸ ζωντανὸ σῶμα μας νὰ προσφερθεῖ εὐάρεστη θυσία στὸ Θεό; Ὅταν τὰ μάτια μας ἔχουν τὸ βλέμμα ἥπιο..., ὅταν μᾶς προσελκύουν καὶ μᾶς μεταδιβάζουν τὴν εὐσπλαγχνία ἀπὸ ψηλά, ὅταν τὰ αὐτιά μας εἶναι προσεχτικὰ στὶς θεϊκὲς διδασκαλίες, ὄχι μόνο γιὰ νὰ τὶς ἀκοῦνε, ἀλλὰ, ὅπως τὸ λέγει ὁ Δαβὶδ, «γιὰ νὰ θυμοῦνται τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὶς ἐκτελοῦν» (Ψαλμὸς ΡΒ', 18)..., ὅταν ἡ γλῶσσα μας, τὰ χέρια μας καὶ τὰ πόδια μας εἶναι στὴν ὑπηρεσία τῆς θεϊκῆς θέλησης. Ἡ ἄσκηση αὐτὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ δὲν συνιστᾶ μιὰ κοινὴ ἐνέργεια ψυχῆς καὶ σώματος;

Ἡ πνευματικὴ χαρὰ πού προέρχεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα μέσα στὸ σῶμα δὲν καταστρέφεται καθόλου ἀπὸ τὴν κοινωνία μὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ μεταμορφώνει τὸ σῶμα καὶ τὸ καθιστᾶ πνευματικό, ἐπειδὴ τότε ἀπορρίπτει ὅλες τὶς κακὲς ὀρέξεις τῆς σάρκας, δὲν σύρει πιά τὴν ψυχὴ πρὸς τὰ κάτω, ἀλλὰ ὑψώνεται μαζί της μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε ὁ ὅλος ἄνθρωπος γίνεται Πνεῦμα, ἀκολουθώντας αὐτὸ πού εἶναι γραμμένο. «Ὁ γεννημένος ἀπὸ τὸ Πνεῦμα, εἶναι Πνεῦμα» (Γ' Ἰωάν. στ', 8).

Ἄγιου Γρηγορίου Παλαμᾶ

Ποιμαντική βιβλιοθήκη

Ἱερομονάχου Γρηγορίου, Ἡ θεία Λειτουργία. Ἱερὸν Κουτλουμουσιακὸν Κελλίον Ἅγιος Ἰωάννης Θεολόγος, Ἅγιον Ὅρος 1998, σελ. 403.

Ἀφοῦ ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ὁ Χριστὸς μεθ' ἡμῶν, μιὰ ἐρμηνεία της εἶναι στήν πραγματικότητα ἕνας λόγος γιὰ τὸν Χριστό. Οἱ

ἅγιοι Εὐαγγελιστὰι καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες μᾶς μίλησαν γιὰ τὸν Χριστό, ὅπως τὸν ἐξήσαν κοντὰ τους, ὅπως τὸν ἐξήσαν στή θεία Λειτουργία.

Μιὰ σημερινὴ «ἐρμηνεία» τῆς θείας Λειτουργίας θὰ ἔπρεπε, λοιπόν, νὰ εἶναι ἡ ὄραση, ἡ ἀκοή, ἡ ψηλάφηση τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ ἕνα σημερινὸ ἄνθρωπο.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι οἱ εὐχαριστιακὲς ἐμπειρίες τῶν Ἁγίων. Ἡ θεία Λειτουργία, ὅπως τὴν ἐξήσαν οἱ Ἅγιοι. Ὅπως τὴν ἐξήσε καὶ τὴν ζῆ σήμερα ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία. Γιατὶ καὶ σήμερα, μέσα στοὺς δύσκολους καιροὺς ποὺ περνοῦμε, ὑπάρχουν καρδιὲς ποὺ καίγονται ἀπὸ τὴν ἀγάπη Του, ποὺ ζοῦν τὴν παρουσία Του κοντὰ στὸ θυσιαστήριο. Καὶ σήμερα ὑπάρχουν ψυχές, ποὺ τὴν ὥρα τῆς θείας Λειτουργίας συλλειτουργοῦν με τοὺς Ἀγγέλους καὶ τοὺς Ἁγίους. Ζοῦν μέσα στήν εὐλογημένη Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἴσως, κάποιος ἀδελφός, διαβάζοντας τὶς λειτουργικὲς ἐμπειρίες τῶν Ἁγίων, ποὺ περιέχει τὸ βιβλίο αὐτό, βοηθηθεῖ νὰ φθάσει κοντὰ τους, δηλαδὴ κοντὰ στὸ Χριστό.

Ἱερομονάχου Γρηγορίου, Ὁ Ἐκκλησιασμός. Ἱερὸν Κουτλουμουσιακὸν Κελλίον Ἅγιος Ἰωάννης Θεολόγος, Ἅγιον Ὅρος, 1994, σελ. 144.

Ἡ μετάβασή μας στὸν ἱερὸ Ναό, δηλαδὴ στὸ πατρικὸ μας σπίτι, εἶναι μία εὐλογία τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ποὺ μᾶς ἐνώνει με τοὺς ἀδελφούς μας πνευματικά. Γιὰ νὰ ἀπολαύσουμε τὸν σύνδεσμο τῆς ἀγάπης, ὁ Κύριός μας εἶναι πάντοτε

ἀνάμεσα στοὺς δύο ἢ τρεῖς ποὺ συνάγονται στὸ ὄνομά Του. Γιὰ νὰ χαροῦμε τὸν δεσμὸ τῆς ἀγάπης, ὁ Κύριος μᾶς καλεῖ νὰ Τὸν δοξολογοῦμε κατὰ τὴν ὥρα τῶν Συνάξεων τῆς Ἐκκλησίας: *Ἐν ἐκκλησιαίς εὐλογεῖτε τὸν Θεόν.*

Τὸ βιβλίο τοῦ π. Γρηγορίου μᾶς βοηθᾷ νὰ κατανοήσουμε ὅτι ὁ Ναὸς εἶναι ὁ κατεξοχὴν τόπος τῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὁ τόπος τῆς συναντήσεώς μας με τὸν Ἰησοῦ. Ἐκεῖ μᾶς περιμένει, ιδιαίτερα κατὰ τὴ θεία Λειτουργία, γιὰ νὰ μᾶς διδάξει τοὺς λόγους τῆς Χάριτός Του, γιὰ νὰ μᾶς προσφέρει τὸν ἑαυτό Του ὡς τροφὴν αἰωνίζουσαν, γιὰ νὰ μᾶς ἀναπαύσει ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὸ φορτίο τῶν θλίψεων καὶ νὰ διώσουμε τὸ μυστήριο τῆς ἐνότητάς μας μέσα στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Μυτιλήνης. Ὁ Νεομάρτυς Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος, Πολιοῦχος Μυτιλήνης, Μυτιλήνη 2000, σελ. 562.

Στὸν Τόμο αὐτὸ περιέχονται ἀνακοινώσεις καὶ εἰσηγήσεις ἀπὸ τὸ πρῶτο ἐπιστημονικὸ συνέδριο, ποὺ ἐγίνε στήν Ἱερὰ Μητρόπολη Μυτιλήνης, γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ νεομάρτυρος τοῦ Βυζαντίου καὶ Πολιοῦχου τῆς Μυτιλήνης.

Ἡ ἔκδοση τοῦ Τόμου συμβάλλει οὐσιαστικά στήν ἀγιολογικὴ ἔρευνα, στήν μελέτη τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου καὶ τῆς ἐποχῆς του καὶ ἀσχολεῖται ιδιαίτερα με τὴν προσφορὰ τῶν Νεομαρτύρων στήν Ἐκκλησία καὶ στὸ Ἔθνος γενικότερα.

π. Ἀ.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ

(Μάρκ. η', 34-θ', 1)

(18 Μαρτίου 2001)

Πληροφορηθήκαμε από τὰ ΜΜΕ ὅτι κάποιος φοιτητὴς ἀπὸ τὴς ΗΠΑ ἀπεφάσισε νὰ πωλήσει, μέσω Internet τὴν ψυχὴ του, τὴν ἐλάχιστη χρησιμοποιημένη, ὅπως ἐδήλωσε!

Ἀρχετοὶ ἐνδιαφέρθηκαν νὰ ἀγοράσουν τὸ «ἀντικείμενον», πὸν τελικῶς ἐπωλήθη ἀντὶ 400 δολλαρίων(!) σὲ μία γυναίκα. Διερωτᾶται ὡστόσο ὁ πωλητὴς, πῶς ἡ πλειοδοτήσασα θὰ πάρει τὴν ψυχὴ του...

Στὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα βλέπομε μίαν ἄλλη ἐκτίμηση τῆς ψυχῆς. Τὴ δίνει ὁ Κύριος. Ὁλόκληρος ὁ κόσμος, μᾶς λέγει, δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀποζημιώσει μιὰ ψυχὴ καὶ δὲν ὑπάρχει κάτι, πὸν θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσει ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς μας.

Ὁ γεωχαρὴς ἄνθρωπος, προκρίνοντας συχνὰ τὸ φιλοκτήμονα καὶ φιλόυλο βίον, αὐτοδιασπάται. Κρατᾷ τὸ «χρήσιμο» σῶμα του καὶ πωλεῖ ἢ περιφρονεῖ τὸ ἄχρηστο, τὸ παραπάνω! Τὴν ψυχὴ του! Βιώνει, ὅμως, μέσα ἀπὸ τὴς ἴδιες του τὴς ἐπιλογές, τὸ ἀ-νόητο μηδέν, ἀφοῦ γνωρίζει, ἔστω καὶ ἂν τὸ ξεχνᾷ, ὅτι δουλεῦει γιὰ τὴ ματαιότητά του θανάτου... Δὲν γνωρίζει τὴν ἀξία του, ὑποτιμᾷ καὶ τῶν ἄλλων τὴν ἀξία.

Ὁ Κύριός μας ἐκτιμᾷ ἀλαθῆτως τὸν ἄνθρωπο, ἐπειδὴ εἶναι ὁ πλάστης καὶ δημιουργὸς του, ἀλλὰ καὶ Ἐκεῖνος πὸν ἔδωσε τὴν ψυχὴ του ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ σωτηρίας τοῦ πλάσματός Του.

Ὁ Σταυρὸς Του εἶναι, κατὰ τοὺς Πατέρες, ἡ μυστηριώδης βελόνη, ἡ ὁποία κινεῖται μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ ἐνώνει τὸ σχισμένο ὕφασμα, ἀποκαθιστᾷ τὴν προικῆ θεοῦφαντη στολή. «Ἠγοράσθητε τιμῆς» μᾶς βροντοφωνάζει ὁ Ἄπ. Παῦλος. Καὶ ἡ Ἐκκλησία δοξολογοῦσα ὁμολογεῖ: «ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου τῶ τιμῆ σου Αἴματι...».

Δὲν λυτρωθήκαμε μὲ ἄργυρο ἢ χρυσὸ ἢ ἄλλο τί ἀπὸ τὰ φθαρτὰ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὲ τὸ αἶμα τοῦ Χριστοῦ τὸ τίμο. Ἀλήθεια πόσο ἐκτιμᾶμε ἀυτὴ τὴν προσφορά;

Ἀκριδῶς στὸ μέσον τῆς Σαρακοστῆς, μπροστὰ στὸ Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ εὐρισκόμενοι, καλούμεθα νὰ ἐπιλέξουμε γιὰ τὴ ζωὴ μας τοῦ Θεοῦ τὰ μέτρα καὶ τὰ ἀληθινὰ κριτήρια ἀξιών, ἀφοῦ βεβαίως ἀρνηθοῦμε ἐκεῖνα τοῦ κόσμου τούτου, τὰ ληστροικὰ!

"Ἐϋρο Τάλαινα ψυχῆ, σὺν τῆ σαρκί σου, τῶ πάντων Κρίσθι, ἐξομολογῶν καὶ ἀπόσχου λωιδόν, τῆς πρὶν ἀλοΐας καὶ προσβάτῃ θεῶ, ἐν μετάνοιᾳ δάκρυα..."

Τοῦ Ἀρχιμανδριτοῦ Χρυσοστόμου Τριανταφυλλοῦ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ

(Λουκ. α', 24-38)

(25 Μαρτίου 2001)

Χαρᾶς Εὐαγγέλια, περιγράφονται στὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα αὐτῆς τῆς μεγάλης ἑορτῆς. Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ «ἀπεστάλη ἐξ οὐρανοῦ» «πρὸς παρθένον ἀμόλυντον εὐαγγελίσασθαι αὐτῇ τοῦ ξένου τρόπου τὴν σύλληψιν».

Ὁ ἀγενναλόγητος υἱός, κατακαμπτόμενος ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ φιλόανθρωπα σπλάγγνα Του, σπεύδει νὰ κατοικήσει στὴ μήτρα τῆς θεόπαιδος Κόρης, γιὰ νὰ ἀναστήσει ἀπὸ τὸ πτώμα τὸ πλαστούργημά Του. Ὁ Ἀδάμ ἀνακαλεῖται ἀπὸ τὸν νέο Ἀδάμ τὸν Χριστὸ «εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα, διὰ τῆς συγκράσεως».

Ἡ Παναγία δανεῖζει σάρκα στὸν ἄσαρκο καὶ μὲ τὴν ὑπακοή τῆς καταργεῖ τὸ κατάρκωμα τῆς Εὐας καὶ ἀποδίδει ἐκείνης τὸ ἀρχαῖο ὄφειλμα.

Ἡ χαρὰ εἶναι παγκόσμιος.

«Εὐαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην αἰνεῖτε οὐρανοὶ Θεοῦ τὴν δόξαν», διότι «τὸ ἀπ' αἰῶνος μυστήριον ἀνακαλύπτεται σήμερον». Ὁ Θεὸς ἐνώνεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ πρωτόπλαστοι μὲ τὸ ὀλισθήμα τῆς ἀνυπακοῆς καὶ αὐτοθεώσεώς των, ἐτρύγησαν σὰν καρπὸ τὸ θάνατο. Τώρα ἡ ζωὴ ἔρχεται στὸν κόσμο. Ἡ λύπη ἐξαφανίζεται, ἐπειδὴ «ὁ Θεὸς κενοῦται καὶ σαρκοῦται καὶ πλάττεται...».

«Λαοὶ εὐαγγελίζεσθε, τὴν ἀνάπλασιν κόσμου», μᾶς προτρέπει ἡ Ἐκκλησία. Κι αὐτὸ τὸ μήνυμα μᾶς συγκινεῖ, μᾶς χαροποιεῖ καὶ μᾶς ἐμπνέει. Ὅλοι θέλομε ἓνα καλύτερο, καινούργιο κόσμο καὶ μοχθοῦμε γι' αὐτό, ἄσχετα ἐὰν ἐπιτυγχάνουμε τὸ ἀντίθετο καὶ τὸν κάνουμε ἀγνωρίστο, γεμάτο ἀπὸ τὴν ὁσμὴ τοῦ θανάτου.

Ἴσως ἐπαναλαμβάνουμε τὸ λάθος τῶν προπατόρων μας. Μέσα στὸν ἴλιγγο πὸν μᾶς φέρνει ἡ προσπάθεια τῆς αὐτοὑψώσεως, δὲν ἀνεχόμεθα τὴ φιλόανθρωπη δεσποτεία τοῦ Θεοῦ καὶ προτιμοῦμε τὴν τυραννικὴ ἐξουσία τοῦ διαβόλου.

Καὶ κάτι ἄλλο: λημονοῦμε ὅτι ὁ καινούργιος κόσμος δὲν οἰκοδομεῖται μὲ τὰ υἱικά πὸν φέρνει ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ μὲ τὴ βούληση τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποία καθοδηγεῖται ὁ καινὸς ἄνθρωπος τῆς νέας κτίσεως, πὸν λέγεται Ἐκκλησία!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Άπονομή του παρασήμου της Εκκλησίας της Ελλάδος, του Χρυσού Σταυρού μετ' άστέρος του Άποστόλου Παύλου, σὲ διακριθέντες Κληρικούς, Καθηγητὲς καὶ Πρωτοψάλτες, στὸν Ἱερό Μητροπολιτικὸ Ναὸ Ἀθηνῶν (5/2/2001).

Ἀπὸ τὴν Σύναξη ἐπὶ τῇ Ἱερᾷ Μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Φωτίου
στὴν Ἱερὰ Μονὴ Πεντέλης (6/2/2001)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Φωτογραφίες: Χρ. Μπώνη

Επίσκεψη του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Αιθιοπίας στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος (7/2/2001).

Άπο την έορτή του Άγιου Χαράλάμπους, στον Πύργο Ηλείας (9/2/2001).

Άπο την διαβεβαίωση των νεοεκλεγέντων Μητροπολιτών, Κασσανδρείας κ. Νικοδήμου και Ύδρας, Σπετσών και Αίγινης κ. Εφραίμ στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνο Στεφανόπουλο (9/2/2001).

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΩΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
1, ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ.: 7218308, FAX.: 7218336
ISSN 1105-7203

PORT
PAVE
HELLAS

